

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

II. Christus, Pater futuri sæculi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

copia cœlestium fructus epularum. Felix, in quam anima, quæ dum diuinæ gratia rore perfunditur, cœlesti mox sobole fecundatur. Sic nimur arcœta carni, germinat sibi; mortua mundo viuit Deo, viuente, atque regnanti in sæcula sæculorum. Amen.]

CAPUT II.

Christus, Pater futuri seculi.

DONATVR hoc nomine Christus Isaia 9. sed de eius notione ambigi potest. Pro triplex namque notione nominis *Pater*, triplex sensus haberi potest illius denominationis Christo tributa.

Patrias notiones variae, in Christum carentes, pro Domino, Praeceptore, ac Genitore.

840 Interdum ergo, *Pater*, idem sonat quod *Dominum*, ut videre est in historia Naaman, vbi serui indignabundum Naaman iamque reuocantem gradum, abscessione prohibentes, sic affantur. *Pater est rem grandem dixisset tibi Propheta.* Vbi vox *pater*, idem plane sonat, ac Dominum. Et hoc sensu hunc Christi titulum in quo versamus, accepit Rupertus l.1. in Marth. ad illud, *vocabitur nomen eius Emanuel.* Et lib.2. in Esaia cap. 3. Christum enim in altera vita, post exactum iudicium, non vt Dominum in seruos sed vt patrem in filios regnantes, patrem futuri seculi dictum censet. Tertul-lib. contra Iude. cap. 10. aperte suffragatur. Quod enim habet apud Isaiam *pater futuri seculi*, vertit hoc modo, *nonnus Rex sæculorum Christus.* Nec dissimiliter lib. 3. in Marcionem cap. 19. in euilem loci Esaiae expensione Christum *nouum regem, nouorum avorum appellat.* sic accepit hanc Christi paternitatem Alcazarius in c.1. Apoc. v.4. not. 5.

Alias vero *pater* significat Magistrum; cum in Scripturis, ut habet S. Hieron. in cap. 16. Ezech. & alii Patres prolati lib.4. de Virtutibus num. 426. tum etiam apud profanos, ut tradit Clemens Alexand. 5. Strom. cap. 2. *initio*, Vnus S. Basilij locus in cap. 1. Esaiae ad illud, *Vobis genti peccarici semini nequam, rem conficit.* [Consentaneum, (inquit), proinde est & valde secundum naturam, semen referri ad filios. A semine enim ad hoc progreditur natura, ut generentur filii. Nec id modo secundum generationes corporum, sed & iuxta animas promotionem per doctrinæ feminam, sicut auditores fulcere possunt doctrinis eò usque promouentur, ut mortuæ similitudine suos exprimant Doctores; quare & filii appellantur, sive filii regni, cum exceptis salutaris doctrinæ feminis, secundum ea degentes perficiuntur, aut gehennæ filii: siquidem per peruersam & improbatam doctrinam, sibi ipsis concilient perditionem.] Et hoc sensu, *esse Christum, futuri seculi, eius inquam orbis terre futuri de quo Apostolus, parentem; id est præceptorem, sacra oracula sæpè produnt, ut infra videbimus. Infinuatque hanc Christi*

paternitatem S. Cyril. lib.4. in Esaiam, eum supra formationem naturalem, & eam quæ est per Spiritus sancti infusionem, profert eam quoque formationem qua intelligibiliter conformatur per diuinam scientiam.

Est tertius, isque ex vocum cortice per se obvius sensus, quo Christus futuri seculi pater dicitur, quia de sponsa sua Ecclesia genuit beatam illam progeniem de qua Psal. 21. annunciat *Domino generatio ventura, & annunciantem cœli iustitiam eius, populo qui nasceretur quem fecit Dominus.* Et hoc peculiari modo, considerans hoc loco nobis venit Christus Dominus, ut pater futuri seculi. Huius rei gratia, obseruanda est multiplex generatio & natuitas nostra. Triplicem proponit Nazian. carin. ad Vitalianum Filiorum nomine. Prima est, quia ex sanguinibus, & voluntate carnis ac viri procreamus. Secunda est, quia in Baptismo ex Deo nascimur, renati ex aqua. Tertia qua absteris viuimus inter liberè agendum, adnatæ, formam novam rectè operando nobis ipsis aptamus ac inducimus, iuante Deo. In quam rem egregiè philosophatus Nyssenus hom. 6. in Cant. Ex his tribus generationibus, prima non est ad rem præsentem, tametq; omittenda non fuit quia per ordinem ad eam præsuppositam, secunda vocatur regeneratio, & in ea dicimus renasci. Prima ergo illa apud Nazianzenum generatione dimissa, quia (ut dixi,) ad rem non facit, hæremus in aliis, si tamen plutes reuera statui debent, cum eodem relabantur amba, ut mox patet. Duo autem hic præstanta video; nempe primò ut liqueat, Christum esse patrem. Secundò ut confiteat esse patrem futuri seculi.

De Christo spirituum genitore, Testimonia.

841 Patrem Christum, & Scripturæ densa testimonia, & manifesta ratio statuit. Ex Scripturis luculentus est locus Isaiae c. 44. *memento horum Iacob & Israël, quoniam seruus meus es tu. Formauit te, seruus meus es tu Israël, ne obliuiscaris mei: deleui ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua. Reuertere ad me quoniam redime me.* Eum locum de Christo cœlesti, S. Cyrilus lib.4. in Esaiam, colligit ex redemptione & remissione peccatorum, quæ Christi sunt opera. Et tamen disertè vocat se formatorem, id est patrem mystici Israëlis hac est, Christianorum. Origenes quoque hom. 6. in Exod. de Christo accepit illud *Deus Patris mei.* Quia enim Christus ipse, patrem vocat Deum suum, idcirco Origenes Deum patris nostri, interpretatus Deum Christi, qui pater noster est nō que fecit & genuit. Concinnissime Bracharius *ferè in fine*, Epistolæ ad Ianuarium pro lapsis recipiendis, ait Christi filios esse Christianos in Ecclesiastici fontis vtero, & secreti perplexique vulva mysteri satos, ut ex eo in ista referam. Sed addit probationem ex verbis Christi in quo lapsus memoria est. Christum enim inducit, allocutus est his verbis Apostolos. *Iam non dicam vos seruos sed filios*, locus est Ioan. 15. vbi non filios sed amicos habet Getmana lectio. S. Augustinus serm. 109. de temp. sub finem, agnoscit hanc Christi paternitatem. [Quia duo parentes non generunt ad mortem, duo parentes non generunt ad vitam. Parentes qui nos genuerunt

HH 3 nuerunt

nuerunt ad mortem, Adam est, & Eva. Parentes qui nos genuerunt ad vitam Christus est & Ecclesia. Et pater meus qui me genuit ad mortem, Adam mihi fuit, & mater mea Eva mihi fuit. Nati sumus secundum istam progeniem carnis, ex munere quidem Dei, quia & istud munus non est alterius, sed Dei: & tamen fratres quomodo nati sumus? Ceterè ut moriamur. Praecessores genuerunt sibi successores, nūquid genererunt sibi cum quibus hic semper vivant? Sed tanquam decessori, qui illis succederent genererunt sibi. Deus autem pater, & mater Ecclesia, non ad hoc generant; generant autem ad vitam aeternam, quia & ipsi aeterni sunt. Et habemus hereditatem promissam a Christo vitam aeternam, secundum quod Verbum cari factum est, & habitat in nobis.] Non conuelit hanc S. Augustini doctrinam de Christo patre, quod esse Christum patrem, & simul ratione affectus, materni; tradit idem Augustinus in Psal. 101. ad illud *similis fatus sum pellicano solitudinis.*

Locus illustris pro Christo vero patre nostro, ex Ecclesia matre, habetur in vita Sanctorum Epideci & Aetios cap. 5. & 6. in vita Patrum. Eodemque recedit, quod Hierac. in actis S. Iustini interrogatus a Preside quos haberet parentes, respondit; *verus pater noster Christus est, mater vero fides, quia in ipsam credimus.* Huc pertinere quod Adam dicitur Christi similitudo, pulchritus his verbis notauit Gillebertus in Altercat. Synagogæ c. 4. *serè initio.* [Adam dicitur similitudo Christi, quia sicut Adam a Deo solus constitutus est, ut ab eo procrearentur alii, & sicut de latere dormientis procreata est mulier; sic Christus a Deo Patre solus est omnium spiritualis pater constitutus, & sanguis & aqua de latere fluens, Ecclesiam generauit & conseruauit.]

Ratio, ex definitione Generationis.

842 Eadem Christi titulo suffragatur ratio luculenta ex notione Patris, & nostri diuina generatione per Christum, quæ latissimè & optimè exponitur a Cabafila in opere de vita in Deo. Ut autem cluescat, præmittendum est ex S. Ambroso Epist. 77. superius adducto seet. 1. c. 2. hominem non esse unum & simplicem sed duplum. Profecit de more S. Ambrosius ex S. Hilario in Psalm. 118. ad illud *manus tua fecerunt me.* Et ex S. Basilio, cuius illa sunt hom. 10. Hexaem. Post adductum Apostoli locum 1. Corinth. 4. a. S. Ambroso prolatum quo homo qui foris est, & corruptus; fecerunt ab eo qui intus est, & renouatur de die in diem. { Qui possum istos duos internos homines? Plane unum, qui in conspicuo est omnibus: alterum, qui teatior corporis ipsius palam cognobili conuolatus delitescit, inuisibilis ille interior homo. Introclusum itaque hunc habemus & arcanum hominem, deprehendimus hinc quadantenus esse duplices: ac proinde id verum, quod in omnium versatur ore. *intus sumus.*] Eadem habet Nyssenus lib. de Virginit. cap. 19. Hac ex causa interdum in Scripturis dici cum congettatione *homo homo*, tradit pulcherrime Origen. hom. 24. in Numer.

Cum sic igitur in nobis homo duplex, duplum itidem eius generationem statui necesse

est: externi nimurum hominis unum, cuius causa sunt parentes, alteram interni hominis, quem pater Christus efficit. Et secundam quidem generationem insinuatam cap. 2. Genes. dixit loco proximè adducto Ambrosius: qui duas *creaturas*, id est duas formationes hominis exhibuit, priorem terreni & externi hominis, traditum Genes. cap. 1. posteriorem autem cap. 2. expeditam. Nam intra adeò arctum spatium, bis eadem iterasse, mysterio non vacat. Ut autem supernuca iterationis insinuilemus Moloch, abit ut vel in cogitationem admittamus. Siquidem ut alia occasione sit S. Basilius hom. 10. Hexaem. [Intoleranda proflus & granis blasphemia fuerit, vel Verbum aspertere in Scripturam unum oriosum.] Idem habet S. Bernardus hom. 1. super *Missionem* initio. Quare existimat S. Ambrofius, iteratam illam descriptionem formationis hominis, pertinere ad productionem supernaturalem interni illius hominis, quem S. Petrus vocat *absconditum corda hominis.* Idem breuiter tangit S. Hilarius in Psal. 1. 8. ad illud *Manus tua fecerunt me*, in ipso initio. Optime item haec artigit S. Optratus l. 2. contra Parmenianam, sub *medium*, ubi sic scribit. [De Ecclesia sanctis membris ac visceribus tacibili (aliquantur Parmenianum Donatistam) quæ sunt pocal dubio in sacramentis, & in nominibus Trinitatis: cui concurrit fides credendum, & proficuum quod apud aet. conficitur Angelorum; visibiliter ecclesia & spiritualia tenimur, ut sancto germine noua possit renascentium indoles procreari; ut dum Trinitas eum fide concedat, qui natus fuerat seculo, renascat spiritualiter Deo. Si sit hominum Pater Deus, tanta sit mater Ecclesia.]

Plene hoc & eruditè versat Anastasius Simplicia l. 7. Hexaem. Illud insuper quod ad tempus presentem maximè facit, diligenter considerans, aliter opificij illius terreni auctorem. Deum primari cap. 1. aliter secundi opificij molitorum cap. 2. idque ad Christi designationem perennire, sic ostendit. [Ante factam a Deo hominis constructionem, simplici quodam nomine, divina Scriptura vocat & appellat opificem, nempe *Deum*; scilicet non unum nullam addens compositionem aut additionem, ut quando dicit; *In principio fecit Deus celum & terram.* Et rursus intercepit; *Et dixit Deus:* Et, separatis Deus intermedium lucis. Facto autem nomine duplice, quæ est inquam, compositus ex terra & divina insufflatione, statim Scriptura compositum quaque, & duplex fecit nomen Opificis, cum appellans *Dominum & Deum*; idque non semel nisi bis, nec septies, sed in septendecim capitibus ordine, & deinceps, ipsum nominavit *Dominum & Dominum*, tamquam coniunctione duplicitatis & compotiti nominis, Spiritu sancto nos docente & dicente, Cognoscere quod olim ante secula simplex erat & incompositus, sibi constructo humano tabernaculo, ei vniuersitatem in Hypostasi in posterioribus temporibus, & sic compositus qui erat ante simplex & incompositus; compotitam portans appellationem per Incarnationem, ut qui appellaretur Christus Deus, hoc est Deus & homo. Quem pulchritudinem exsisteret ducatur naturarum coniunctionem, exclamauit dicens; *Dominus natus & Deus natus.* Et inferius, omni stupore & admiratione id plen-

num esse, manifestèque indè patere, eam vniuersam secundò narratam hominis molitionem ad Christum pertinere, fusè omnino prosequitur; & esse contra Iudeo's argumentum ineluctabile, existimat.

843 Formamur autem & secundò generamur, producendo in nobis interno homine, cum nobis per Christum communicatur gratia sanctificans. Nam generatio est processio viuentis à viacente, in similitudinem naturæ; gratia autem ut S. Maximus scilicet dixit, centuria cap. ex variis cap. 76, est diuinitas participata; quod aliter dicitur, gratia esse diuinitatem participatam. Non illo absurdissimo sensu queri. Ioan. Vincentius Relectione de gratia Christi insinuat, & ferè frustra explodit. Suarez lib. 7. de gratia cap. 1. num. 24. quod scilicet gratia habitualis sit participium diuinae independentiae & purissimæ actualitatis, (prosperus quippe impossibilis est ea participatio diuinitatis;) sed quod gratia sanctificans eius sit naturæ, vt reddat nos proportionatos ad attingendum in se Deum, per fidem, spem, charitatem, aut etiam lumen gloriae; quæ sunt eius connaturalia germina partim in hac vita, partim in alia. Vnde quia modus operandi sequitur modum essendi, sicut actiones principiorum illorum proximorum quæ gratia adiunguntur vt potentiae, induant aliquid Deo reciprocum, suntque Deo propria; ita essentia (vt ita dicam,) cui illæ veluti potentiae impluantur, censetur esse quædam participia diuinitatis, vel diuinitas proportionalis. Hæc sunt illæ Dei membra, quæ nobis communicari ait S. Macharius hom. 15. [Si igitur (inquit) quis Deum diligit, Deus quoque eum suum ipsius commisceret dilectionem & cum semel crediderit in Deum, addit illi Deus fidem cœlestem, & ita homo efficiet duplex. Ut possis igitur ex membris tuis offere Deo, ille ipsis ex propriis veluti membrorum similia permisces cum anima tua, vt omnia sincerè possis peragere, diligere, atque precari. Summa enim dignitatis, est homo.]

Idem ergo proportione hic cernitur ac in peccato, cuius admissione anima semine Diabolico grauidari, & homo in Diaboli filium formari dicitur, vt optimè tradit. Origenes hom. 8. in Exod. ad finem, & Occumen. 1. Ioan. 3. Idem ex Mercurij Asclepio referre minimi in Morali dist. 4. n. 401. peccatum enim est semen Diaboli, & quæ ac gratia semen Dei, vt expresse vocatur dicto cap. 3. Ioan. Sicut ergo Christus nobis gratiam sanctificantem tribuit, ita meritò censetur generare nos in similitudinem naturæ sive diuinae, & facere nos Dei filios.

Accipe vniuersam hanc de nostra ex Christo parte generatione doctrinam ex S. Paciano serm. de Baptismo post medium. [Iam videbitis qualiter Christo parente generemur. Nouissimis temporibus animam vtique cum carne accepit Christus ex Maria, hanc venit salvam facere, hanc apud Inferos non reliquit, hanc spiritui suo coniunxit, & suam fecit. Et hæ sunt auctiæ Domini vni carnis coniunctæ, vt secundum illud magnum Sacramentum fierent duo in carne una, Christus, & Ecclesia. Ex his nuptiis Christiana plebs nascitur, veniente desuper Spiritu Domini: nostrarumque animarum substantiæ, superfiosa & admixta protinus semente cœlesti, viceribus matris inolescimus, alioque eius effu-

si, viuiscamur in Christo. Vnde Apostolus; *Primus Adam, in animam viuentem, nouissimus Adam, in Spiritum viuificantem.* Sic generat Christus in Ecclesia, per suos Sacerdotes, vt ait idem Apostolus; *In Christo autem ego vos genui.* Atque ita Christi semen, id est, Dei spiritus, nonnum hominem alio matris agitatum, & partu fontis exceptum, manibus Sacerdotis effundit, fide tamen pronuba. Neque enim aut insertus in Ecclesiam videbitur, qui non credit, aut genitus à Christo: qui spiritum ipse non recipit. Credendum est igitur, posse nos nasci.]

Per Christum, efficiuntur ad Dei imaginem.

844 Hæc est producção imaginis Dei ad eius imaginem facta per Christum. Diuina plenè id profecit S. Ambros. serm. 10. in Psal. 11. ad v. 1. vbi plurimis præmissis de immensa hominis dignitate ratione spiritualis formatio-nis qua est ad Dei imaginem, vt appareat Christum esse cui tanquam factori & patri vniuersa secunda generatio est adscribenda, addit. [Filius hominis Angelorum ore laudatur, quod Angelos malos vicerit & de nequitis spiritualibus quæ sunt in cœlestibus, triumphauerit; quod fecerit similes Angelorum homines, in quibus ante erant contagia mortuorum. Verba, (inquit,) Domini cœli firmati sunt & Spiritus oris eius omnis virtus eorum. Homo quippe Spiritu Domini, perfectionem vitæ, consummationemque virtutis accepit. Inspiravit in eum Dominus spiritum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. Vita ergo nostra cepit ex inspiratione diuina: Sed vita hæc secessione animæ corporisque dis-soluitur, inspiratio autem divina non soluitur. Et idem intelligi aliud esse quod figuratum est, aliud quod factum est vel paratum. Meritoque dupliciter habes scriptum de homine. Primum enim scriptum est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & dominabimur,* (inquit,) vel principatum habebit; & fecit Deus hominem ad imaginem Dei. Secundo autem loco ita scriptum est: *Quia accepit Deus pulcherum de terra, & plasmatum hominem.* Vbi puluis, ibi non terra, non materia, sed incorporeum, sed admirable; ibi non materia, sed immateriale. Quod enim secundum imaginem est, non est in corpore, nec in materia, sed in anima rationabili. Ibi operatur, ibi ostenditur homo ad similitudinem & imaginem Dei, vbi iustitia, vbi sapientia, vbi omnis forma virtutis assumitur. Si intelligas imaginem, videbis ad imaginem. Homo enim non est imago Dei, sed ad similitudinem factus. Alius est imago Dei inuisibilis, primogenitus vniuersæ creaturæ, per quem facta sunt omnia. Ille non ad imaginem, sed imago: tunon imago, sed ad imaginem. Habet ergo in tua substan-tia aliquid de imagine & similitudine Dei, quod sit diuina simile imaginis. Propterea imago ad eum quo ad imaginem venit, & quærit imago eum qui est ad similitudinem sui, vt iterum signet, vt iterum conformat, qui amissisti quod accepisti. Infusauerat enim tibi Deus, vt inspirationis sive dono haberes gratiam, quam tibi tua culpa susculet: factus erat in animam viuentem. Audi quid dicat, non in carnem, sed in animam viuentem. Sed quia peccator signa-

culum

Sectio V. Caput II.

430

culum tenere non potuit, & in criminis positus non sapiebant quia Dei sunt, sed quia hominem: propterea venit Dominus noster Iesus Christus. Legisti in Euangilio, & a mortuis resurgens cum clausos discipulos repperit, claustris ingressus est manentibus, & dixit; *Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitti vos. Cumque hoc dixisset, insufflavit, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.* Videlicet ne ergo quae manus fecerint hominem, aut quem hominem fecerint? Illum utique, quem secundum Christum induimus, expoliantes veterem hominem cum actibus suis, & indumentis nouum, qui renouatus ad agnitionem secundum imaginem eius qui creavit eum, ubi non est seruus & liber, sed omnia & in omnibus Christus.] Subiungit quidem paulo post, manus Dei quae plasmaverunt interum nobis hominem, duas esse; hoc est, Christum, & Spiritum sanctum. Sed hoc referendum est ad communicatum nobis per Christum Spiritum sanctum, quod superius expresserat, cum dixerat, Christum Spiritum oris sui nos vivificasse, & insufflando ac Spiritum sanctum impertiendo, formasse nos secundum, itavt Christus rationem Patris habeat; Spiritus vero sanctus rationem animae, & causas quasi formalis.

Quod a spiritu sancto, aut a nobis effici dicamur, eodem recidit.

845 Imo tametsi daremus spiritum sanctum habere se ad nostram hanc secundam generationem ut patrem, eodem reuelueremur. Nam Spiritus sanctus non operatur circa formationem nostram spirituali, nisi per auxilia & influxum e Christi meritis debitum: ut proinde proxima & immediata moralis causa formatioonis nostra interna, sit Christus, iuxta Tridentinae Synodi doctrinam lessi 6. cap. 4. qua sanctatur, renouationem interioris hominis, unde homo fit adoptione Dei filius, per misericordiam quidem Dei signantis & vnguentis Spiritu promissionis sancto effici: meritoriam tamen eius causam, quae moralis causa effectiva est, dilectionis filii Patris filium esse, Iesum Christum Dominum nostrum. Itaque Spiritus sancti interueniens, non excludit Christum Patrem. Sicque accepienti sunt, qui dicunt, filios Dei adoptios ad imitationem filij naturalis de Spiritu sancto procreari: quod Fulgentius insigniter prosequitur, lib. de Incarnat. & gratia Christi cap. 20. nosque infra plenius trademus, agentes de Christo fidei ac vita auctore.

Similiter tametsi interdum homo dicatur sibi ipsi pater esse, tamen nihil inde officitur titulum quem hic Christo vendicamus. Nam idcirco tantum homo dicitur sibi Pater quia voluntarie se disponit ad susceptionem esse spiritualis, & internam suam effectiōem. Deus enim ut insinuat planè philosophatur Nazian. orat. 1. & orat. 37. num. 58. & S. Basilus hom. 10. Hexaem. & Gregorius Nyssen. in Orat. Catech. cap. 30. noluit statim gratiae & filiationem supernaturalem esse nobis ex necessitate, sed ex libertate Deo praeuentienti cooperante, quod ad adultos attinet, ut locus esset merito nostro iusta que suæ remunerationi. Hanc igitur ob causam, adulatus liberè admittens gratiae sanctificantis infusionem, dicitur animam suam vivificare ut est apud Ezechielem & sanctificare se sicut & Christus.

stus sanctus est, iuxta Ioannem, *Et si quis filii patrum, quod ex Nazianzeno resulit, huius capituli initio; falso sidem habet Gregorius Nyssen.* in Ecclesiast. tractans illud, *tempus partendi, maturus esse partus & non abortivus, quando, ut dicit Elaias, cum quispiam ex Dei timore conceperit, per animam in partu labores, suam salutem genuerit.* Nobis enim ipsis quodammodo patres sumus, quando per bonum animi infinitum, liberumque arbitrium nos ipsis formauimus & genuerimus, & in lucem ediderimus. Hoc autem facimus ex eo, quod Deum in nos ipsis formauimus, & genuerimus, & in lucem ediderimus. Hoc autem facimus ex eo, quod Deum nos ipsis admittamus, effecti filii Dei, & filii virtutis, & filii altissimi. Et nos ipsis futuri abortivos edimus, nosque imperfectos & subuentaneos reddimus, quando non fuerit in nobis formata, (sicut ait Apostolus,) *Christi forma.* Oportet enim integrum & perfectum esse hominem Dei. Integer autem ille omnino est, cui perfecta natura completa fuit ratio. Si qui ergo per virtutem scilicet Dei filium fecerit, praeclarus huius ortus accepta potestate, is nouit tempus boni partus, & meritò gaudet, conuenienter Euangeliò, quod natus sit homo in mundo. Qui autem natus est filius ita, & filius patrum, & foetus tenebrarum, germin vixit, malus foetus & alia omnia, quibus malus male audit partus, is non nouit tempus quod significat vitalia; est enim unum tempus pariens ad vitam & non plura. Qui ergo propter impotentiam patrum, partum non est aequiparatus, sibi ipsi patrui interitum, & ad mortem suæ est anima obstetricatus.]

Addit lib. de vita Mosis, initio expositionis Tropologicæ, agens de maliciois Hebreorum quos Pharaon curabat per dendos, in cuius� potestate esse in hac spirituali generatione, quod in corpore negatur, matrem se aut feminam facere, sexum enim masculum, robusti & perstans. Et animi symbolum esse docet: *quemine molli & impediti.* Tum subdit. [Est autem vita humana, mutationi semper supposita que operatur, cum non sit aeterna & immutabilis, semper nasci non aliena fit appetitione, nec extincione, ut in corporali naturitate, sed electione propria vniusquisque nascitur: unde fit, ut nos ipsi Patres quodammodo simus nostri, qualemque nos volumus electione gignentes, & aut matrem aut feminam, viiij ac virtutis ratione fingentes. Itaque licet nobis profecti, cum andamus quanta hostis noster afficeret mortalitatem, prælisis, id est, virtute prædicti viiij nativitate: licet inquam, nobis matres nos ipsis gignere, ac parentibus nostris, cogitationibus scilicet bonis, que virtutem pariunt, voluptatem afferere.]

Est ergo homo ad sensum prædictum, sibi Pater citra Christi veri & propriæ dicti interni Patris, exclusionem; quod agnoscit idem Nyssen, in orat. Catech. cap. 38. & sequentibus, elegansissime tradens hominem quod hanc mysticam generationem, patrem sibi quem vult diligere, Christum aut Satanam. Non est ego homo reuera sibi Pater magisque proprius homo diceretur sibi mater, quia ex Christo concepit ejusque semine; quod ex Eusebio in illa verba Cantici Eliaæ a timore tuo Domine conceperimus, nec non ex Richardo Victorino & S. Bernardo monstratur.

monstrate memini in Defensione Valeriani Cemelensis cap. 5. n. 3.

Atq; quidam, nostri in Spiritu Patres, sed in Christo, & extensa voce.

846 Eandem denique ob causam esti aliqui dicantur filios Christi gignere, quod de se Apostolus profitetur, cum ait, *in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui*; & fideles, dicuntur *fili hominum*, Psalm. 77. idest Apostolatum interprete Tertulliano 5. contra Marcionem cap. 8. talesque sunt omnes viri Apostolici non adulterantes Verbum Dei, idest (interpretibus Etherio & Beato libro 1. contra Elipandum,) non querentes solam voluntatem ex Dei Verbi tractatione, sed prolem & fructum spiritualem. Id quod ante dixerat S. Gregorius Moral. c. 2. 8. & fuisse omnino ac benè prosequitur Agobardus lib. de modo regimini Ecclesiastici. Has esse oves factas, quas se portatum profitetur Deus, ait S. Hieronymus in cap. 40. Esaiæ. De Christianis Sacerdotibus ita scribit S. Chrysost. I. 3. de Sacer. c. 5. [Hi sunt, hi sunt inquam, quibus tunc concreditæ sunt spirituales parturientes, tunc etiam baptismatis partus à Deo est commissus. Per hos ipsos Christum induimus, vñā cūn Dei filio sepelimus: beati illius capitis membris efficiuntur: quæ nomine Sacerdotes merito non modò plus vereri debemus, quā vel Principes vel Reges, verū etiam māiori honore quā parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus, & voluntate carnis nos genuerunt: illi verò autores nobis sunt nativitatis eius quam à Deo habemus; beata generationis illius, libertatis vita, arque adeò adoptionis eius, qua nos per gratiam filii Dei sumus effetti.] In eandem sententiam Clemens item 2. constitut. c. 30. agens de honore quo prosequendus est Episcopus. [Is pietatis (inquit) magister est. Is post Deum pater videtur, qui per aquam nos regeneravit in adoptionem filiorum Dei.] Omnes hoc modo tenentur patres esse. Propterea enim verbatur Eunuchus ingredi Ecclesiam Dei; qui scilicet vita institutione aut sermone, sibi Deo non procreat, instar Pauli in Christo Iesu multos gignentis, ut exponit Clemens Alexand. 3. Strom. sub finem. Ex dupli modo per spirituale matrimonium procreant, hunc priorem proponit S. Bernardus serm. 83. in Cant. in fine. His ac similibus, patris nostri nomen quandoque datur; quia suscitant defuncto fratri semen, & prolem transcribunt. Audi S. Augustinum 32. contra Faustum cap. 10. [Faustus in mandatis veteris Testamenti pro criminis obiecit, quid vxorem fratri ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi, sed illi sbolem suscitareret, eiusque vocaret nomine, quod inde nasceretur? quid aliud in figura præmonstrat, nisi quia vniuersusque Euangeliū prædictator ita debet in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri, hoc est Christo, susciteret semen qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit, eius nomē accipiat. Denique hoc implens Apostolus, non iam carnaliter in præmissa significatio, sed spiritualiter in completa veritate, quos in Christo Iesu per Euangeliū se genuisse commemorat, susceneret eis, & eos increpans corrigit, volentes esse Pauli. Numquid Paulus, (inquit,) pro vobis crucifixus est, aut in nomine Theoph. Raynaudi de Atrib. Christi.

Pauli baptizati ejus; Tanquam diceret, Defuncto fratri vos genui, *Christiani vocamini, nō Paulini.*

847 Aliquando igitur, tametsi paulò infrequentius Prædictores audiunt Patres, & quamvis audiunt, non nisi extensa voce patres sunt, quatenus nudum exhibent ministerium aptandi homines ad voluntariam diuini seminis per Christum transmittendi exceptionem. Vnde cōferuntur agricolis semen iacentibus, quos tamē nemo patres culmī, aut spica, ex iactō per eos semine germinantis dixerit, cum illud semen nō sit de agricole substantia. Christus autem meritō pater appellatur, quia omnium semen est, vt loquitur S. Ambrosius in Psalm. 43. ad illud *in gentibus dispersi nos.* Eoque spectat, quod alibi filiorum in Christo matres, potius quā patres appellantur, eoque parturire ob labores animarū conuersione ponendos dicuntur. Quod planè egregiè quoad S. Paulum; prosequitur S. Chrysost. hom. 10. de poen. tractans illud ad Galat. 4. *filiali mei quos iterum parturio;* & eximiē describens Beata illius alii fecunditatem, ingensque parturitionis dolores, ex tam numerofa prole quam Christo genuit Apostolus. Nec cessare cum partu harum matrum dolores, ait idem Chrysost. hom. 4. in 2. ad Thess. *in ipso fine.* Insigniter hæc omnia ad Gal. 4. exp̄ressit S. Hier. [Quis putas nostrum ita de Discipulorū anxius est salutē, vt non paucis horis, aut vt multū, bīduo triduō, sed toto vita suā tempore torqueatur, donec Christus formetur in eis. Exemplum fecit mulieris quod assumpit, concipientis & formantis in se semina, diligenter tenendum est, vt possimus intelligere quod dicitur: Natura non erubescendat, sed veneranda est. Sicut enim in vulnū mulieris primū semen iacit in informe, vt sulcis & fundis eius quasi quadam glutino adhæreat; de quo & Propheta initij sui recordatus ait; *Incomp̄essum mē, viderunt oculi tui.* Deinde per nouem menses restricto sanguine, futurus homo coagulatur, corporatur, pascitur, atque distinguitur: vt quin in vtero palpitari, statuto tempore fundatur in lucem; & tantis difficultatibus nascitur, quantis potea ne intereat enutritur. Ita & semen sermonis Christi, cū in animam audiētis inciderit, per gradus suos crescit, & vt multa paternam (possimus quidem facile corporalem descriptionem transfere ad intelligētiam spiritualem) tandi in ancipiū est, quandiu pariat qui concepit. Nec statim finis industria est edidisse, sed tunc alterius laboris exordium est: vt laetentem infamiam sedulis nutrimenti & studiis, usque ad plenam Christi perducat etatam.]

Quod porr̄d Christum ex Ambr. omnium sanctorum semen vocabam, benē concinit cum eo quod habet Abucara Opusc. 6. volens exemplo docere, quomodo ex Christo veluti semine nostrum, suauitas & dulcedo abiectione amaroris, sit cōfēcta. [Aliunt (inquit) si semen peponis melle tinctum seras, dulcedim melli in ipsum fructum transfere. Ita Christus naturā ab oleosa qualitate, nimis à peccato per sanctū Baptismū expurgata, assumpit illam absq; labē & macula, qualis prius erat, & condita fuerat, cāque melle diuinatis & dulcedine, hoc est virtute Spiritus S. delibata, nos etiam dulcedinis participes efficit, quemadmodum grana peponis, quasi per traducem fructum participē efficiunt.] Cur peccatum dixerit oleosam qualitatem, pen-

det ex antecedentibus, quibus propagationem peccati exemplo vuae ex palmita in oleum immiso edita, & oleum redolentis, declarat. Quossum vero naturam a Verbo assumptam, dicat baptismu[m] præpurgatam, & postea assumptam, non video! Accipio itaque dumtaxat exemplum de semine puro, & melle iuncto, è quo puta & mellita existant grana.

Proles ex Christo Patre, & eius sponsa S. Ecclesia.

848 Ratum igitur esto, Christum esse patrem nostrum, qui sicut sponsam habet Ecclesiam, ita ex ea suscipit benedictionem hanc problem. Insigniter id prosequitur Stapletonius l. 8. de Principiis c. 19. Nos alia addemus. Egregie ergo Ecclesiam sub schemate matris fidelium, depingit S. August. Epist. 38. demontrans latu[m] quem in ater carnalis a stua Euangelica renuocare co[n]tabatur, quam[um] potius astringeretur matri spiritus, sive Ecclesie.

Eadem ex caula S. Chrysost. in Psal. 38. in fine, tractans illud, *Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meae*. Ecclesiam censet ibi *adiutorium* nomine significatam a Christo, tanquam vxorem Christi. [Auxilium, inquit,] suum vocat Ecclesiam, ea etiam ratione salu[m] facere volens Ad imaginem, Illi enim data erat vxor ad auxilium. *Faciamus enim, (inquit Deus,)* auxilium simile sibi. Et ideo Paulus quoque dixit de Christo, ea qua de Adam & Eva dicit fuerant; nempe, *Relinquet homo patrem & matrem suam, & adhuc erit vxori sua*. & erunt duo in carne una. Deinde quid hic subiunxit? *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo & in Ecclesia*. In hanc ergo vul[us] partem intendere & respicere. [Quicquid, Chrysost. illam apud Mosem ex auctoritate descriptione, adiutorium simile sibi, hoc est viro, Ecclesia ad Christum comparata aptata velle.

Imo S. Anast. Sinaita l. 9. Hexaem. propriissime in solam mysticam Christi vxorem cadere eam descriptionem scitè tradit. Reprehendit item Anast. Aquilam, qui non verit, *Faciamus ei adiutorium secundum ipsum*; sed, *Faciamus ei adiutorum ex adverso eius*, id est aduersarium & hostem. Addit Anast. esse reuera per difficile, monstrare mulierem qua sit viri adiutorium, & non potius fossa, & insidiatrix, atque tentatio, & ruina. Tandem postquam diluvium malorum a feminis viris immisum latè & grauitate propositum, verum adiutorium simile homini, interpretatur S. Ecclesiam. Itaque concludit. [Adhortor. Iudæum & Græcum seu Gentilem, ut quærat & possideat illam adiutricem, quam Deus fecit ad ferendam opem toti generi hominum; adiutricem non carnis & voluptatis, non feminis & sanguinis. Adiutricem & coniugem, qua nequaquam fuit insidiatrix, sed salutaris, sed conseruatrix, sed illuminans, sed beneuela, peccata purgans non faciens, in regnum Dei introducens, non ex eo expellens; Adiutricem qua parit filios vita & heredes vite æternae. Adiutricem qua Magos fecit Apostolos & facit Publicanos Euanglistas, Theologos. redditique meretrices Virginibus honestiores; Adiutricem, qua viuificat mortuos, & ostendit

terrae excitat ex mortificatione Idololatria, Adiutricem iniuidam, adiutricem inexpugnabilem, adiutricem certando insuperabilem & infatam. Omnia regna, omnes progenies, omnes tribus, & omnes lingue gentium ab ea sunt saturæ. ipsa iacentes erexit, ipsa curavit infirmos, ipsa recreauit creaturam: Et ideo de ip[s]a dixit Dominus Deus de Ecclesia, inquit, *Non est homo nisi horum, horum esse solum*. Et propterea ei virtus est Deus Verbum, ut non sit amplius homo folius, sed cum Deo rotus, non solum in una quadam hypostasi, sed etiam quando ei per virtutem vnitur. [Addit infestus, nusquam in tota Scriptura, mulierem aliquam virti adiutorium vocari, sed tantum ea vocē usurpari, cum agitur de Ecclesia quæ verè fuit, & est, Christi vii adiutorium.]

849 Sanè conuenticula malignantia, & synagogæ impiorum, (quod habet idem Anaf. l. 1, ciuidem operis,) continguntur Satana. [Dico inquit,] quod sola quæ est Christianorum Ecclesia Christi, & hostis & inimica serpenti, reliquæ autem omnes quæ sunt in mundo religiones & fides gentium, tam Iudeorum quam Barbarorum, sunt amicae & contubernalis, & coningues, & propria Diaboli serpenti, ex eo nate, & quæ ex eo conceperunt malum semen excedandorum dogmatum, adeò ut eis idem si & pater & vir, qui introiit excedram suam in corruptionem: Hoc enim significat etiam quæ deinceps sequuntur Dei verba, ad ipsam serpentem. Nam cum dixisset, *Portam inimicam inter te & mulierem*; subiunxit dicens, *Ei in sermone eius*. Atquæ debebat dicere: *Ei in sermone suo*. Ad corporalem serpentem & mulierem corporalem solam essent ea quæ dicuntur. Mulier enim non emittit semen, sed cum acceptis, parturit. Semina ergo Ecclesia, sunt pia dogmata & disciplina quas seminavit illi Agricola, dicens *Exiit qui seminat ad seminandum*. Ruris serpentis sunt mala semina & impia, harretem, zanzania & prædicationes.] Et infervit. [Cetera omnes quæ sunt in mundo fides, præter nam & hanc Christi solam vxorem & Christianorum Ecclesiam, sunt amicae serpenti. De cetero autem quando videbis reliquias mulieres & fides, Iudeorumque & Barbarorum Synagogas, scilicet, clamantes, dies festos celebantes, vigilantes, ieiunantes, sacrificantes, adorantes, Deum nominantes, sidem prædicantes, dogmata stantientes, Scripturas legentes, Christum autem Deum reverum ex Deo vero non confitentes, ceteris, quod ea omnes sunt amici Diaboli, (nempe serpentis,) & nulla ex iis est inimica seabo aliena, nisi ipsa eaque sola Christi Ecclesia & eius semen. Illa enim omnes sunt fornicatrices & adulteræ, & ex semine serpenti, concipientes & parientes; Fortasse autem habentes etiam proprium & innatum semen, serpente detinunt.] Hac cum ita sint, nemo nos videt, quanto fore Ecclesia, vxor illa Christi censeant, quæ verè est adiutorium viro simile, et quæ sicut vita abundans, &c. Nec id negat Clem. Alex. i. p[er]dag. c. 6. cum de nono certu ait. [Quicquid ipse Dominus carnali labore peperit; quem ipse filios alligavit. Dominus, p[re]terito sanguine. O sanctas secundinas, & partum sanctum. O sanctas fascias. Verbum est omnia infantu, & patre, & mater, & pedagogis & auctor.] Et mox, Verbum vocat mammillam patris, unde nobis illud lac rationabile & vt ipse ex interprete haber *verbale*, de quo

1. Petri 2. Et inferius addit. [Nobis ipse Christus infantibus est alimento, qui Verbum cœlorum exigitur. Hinc querere Græcis dicitur *μαστόν*, quod infantibus qui Verbum querunt, paterna benignitatis vbera, lac suppedant.] Ita inquam non excludunt materna Ecclesia in nos officia, sed exponunt quae à Christo accipimus per proportionem ad maternam efficientiam & charitatem, ut adæquetur vtcumque immensa vis Christi beneficentie in nos. Quo item pæco Valerius Soranus apud S. Augustinum 7. ciuitatis cap. 9. vocat Deum, *progenitorem & genitricem*. Gentiles apud Clementem 5. Strom. dixerunt *μητέραν*.

850 Cadit proœcto in Ecclesiam Christi, parentem tantam sobolem, appellatio illa quæ *Evae* sua indidit Adam, vocans *matrem omnium viuentium*; quod dicit ex eodem Anastasio ad calcem libri 1. eiusdem operis. [Quoniam per mulierem *Vitam*, quam ex suo peperit latere, somno sopitus qui naturam viuificat, & sic ea est exutus qui dicit; *Ego sum vita*; hæc facta sunt, & venit in mundum, & per ipsam dissoluit mortem, & per ipsam viuificauit illa gentium animalia quæ in Paradisum ad ipsum fuerant introducta, & per ipsam viuificauit mortuos ex Inferis, & mortali naturæ vitam est largitus: ea de causa & peccatum mortis subiit nōs Adam, & nomen suæ vxoris (nempe Ecclesie,) posuit vitam, quoniam ipsa est mater omnium viuentium, absconsum in Christo vitam. Hinc doceatur, magnam admirabilem Ecclesie gloriatiōnem. Beata & ter beata est spes, & in altum elatio Christianorum. Nam per ea quæ dicta sunt, in mundo sunt mortuæ, & matres mortuorum populorum & gentium, vt quæ in se non habebant eum qui dicit, *Ego sum vita*, neque regenerant & viuificant per vierum aquæ & Spiritus suos filios & populos: sed sunt sine feminis, & viduæ fontis vite, non fruentes aqua vita & fliente in vitam æternam. Sola ergo eius Ecclesia, dicitur & vita & mater omnium viuentium. Et propterea eius etiam vxor est mater, non mortuorum, sed omnium viuentium Christum veram vitam: & quicumque ex ea non nascitur, est mortuus peccato: Corporalis autem mulier Adami corporalis, non est mater viuentium sed mortuorum hominum. De hac autem matre spirituali, non dicit quod sit *mater omnium hominum*, sed *mater omnium viuentium*, vt quæ sit vita, & ea de causa omnino non nominavit Deus in eius poena, mortem: quandoquidem cum sit vita secundum naturam, est aliena à morte, permanens aeterna.]

Subdit paulo post, tem consideratione dignissimam. [Oportet, (inquit,) præter hac omnia aduertere, quomodo hæc spiritualis coniux secundi Adami, à deteriori nomine proficerit in melius. In principio enim vocata est *Cœsta*, & *sesta* seu *divisa*, significante, (vt arbitror,) hac amputatione & diuisione defectionem à Deo, quæ erat ei euentura. Deinde post hoc adiuncta, & in melius excitata: propterea quod ad virum Christum appropinquat, appellata est *mulier*. Postrem autem omnium appellata est *vita*, vt quæ à morte proficerit ad vitam. Vir autem eius non ita; sed ex meliori nomine, accepit peius. In primis enim Adam magnum honorem & gloriam adeptus, vt qui sit appellatus *imago & similitudo Dei*: deinde postea appellatus est *hōs*. *Theoph. Raynaldi de Atrrib. Christi.*

mo, & postea rursus *Adam*: & postrem omnium *Terra*, vt per haec aperte, dicamus & erudiāmar, quæcumque sunt in protoplasto, referri ad Euam Ecclesiam, & Adamum Christum. Sic enim cum in principio esset *splendor & character substantia ipsius Dei in pectabilis, seipsum exinanit formam accipiens*, vt Ecclesia mendicitate diceretur vita effecta, & ex ipso nominata, & in libro viuentium collocata.]

Lauacrum aquæ, uterus fidelium.

851 Quod Anastasius veterum Ecclesie quo ex Christo sobolem diuinam concipi, dixit esse veterum aquæ & spiritus, conformè est aliorum Patrum ensu. S. enim Dyonisius 1. de Eccl. hierar. c. 2. part. 2. fontem sacram, sive baptisterium *matrem adoptionis* appellat. S. Chrysost. in Epist. ad Galatas tractans illud, *secundum Iacobum* *restitutionis filij sumus*, Ecclesiam cum Sara, Abraham cum Christo componens, in eo ponit comparationem, quod *sterilem* appellavit Esaias, & hanc ostendit factam complurium liberorum matrem. Idem sub figura accidit in Sara. Nam & hæc, quæam esterilis, numerosæ sibolis mater est facta. Cæterum hæc quidem Paulo sufficiabant, verum etiam quomodo sterilis, mater sit facta disquiritur, vt huic etiam ad veritatem accommodet figuram, eoque subdit dicens; *Nos autem fratres, secundum Iacobum* *restitutionis filij sumus*. Non enim sterilis tantum erat Ecclesia, quemadmodum Sara, neque solum multorum liberorum mater facta est vt illa, sed & ita genuit, quemadmodum illa. Ut enim illam non natura, sed Dei reprobatio fiat matrem suam qui dixit, *secundum tempus hoc veniam*, & erit Sara filius, idem ingressus in veterum infante formauit) sic & nostra renascencia, natura quidem nulla est; ceterum vetera Dei, quæ norunt fideles, hæc in aquæ lauacro per Sacerdotem pronuntiata, tanquam in vtero quodam formant ac regenerant eum qui baptizatur.] Idem hom. 25. in Ioan. *feri initio*, summanus in nos Dei benignitatem demiratus, subdit. [Non immergo igitur Paulus. *O Altissimo*, (inquit,) *dinitiarum sapientia & scientie Dei*. Non amplius mater, non enim non somni, neque concubitus, non amplexus, nouum iam naturæ nostræ interitur opificium à Spiritu sancto & aqua. Aqua autem accepta est, partus genito facta. Quod enim est matrix Embriioni, hoc est fidelis aqua. Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nam primum dictum est, *Producant aquæ reptile animavientis*. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum viuentium, sed animas rationales & spirituales aqua producit. Et quod de sole dictum est, *Tanquam sponsus procedens de thalamo suo*; hoc longè magis de fidelibus in praesentia dici potest. Multo namque quam ille clariores diffundunt radios. At quod in marice formatus, tempore indiget: quod in aqua, minime sed momento omnia perficiuntur. Siquidem ubi caduca vita est, & à corpore corruptione principium accipit, omnia morsa temporis gerantur. Ea namque natura corporis est, ut tempore perfectionem suam accipiat, sed non ita in pectinalibus.]

Bracharius non dissimiliter Epist. ad Iannarium sub finem. [Filios Domini nostri, Ecclesia-

stici fontis vterus, & secreti ac perplexi vulna mysterij parturiuit; natos crucis cuna suscepit, Euangelij mammilla lactauit.] Consentit S. Leo serm. 4. de Natiuit. Domini cap. 3. [Terra carnis humanæ, quæ in primo fuerat præauricatore maledicta, in hoc solo Virginis partu gerimen edit benedictum, & à virtu luæ stirpis alienum. Cuius spiritalem originem in regeneratione quisque consequitur, & omni homini renascitur, aqua baptismatis instar est vteri Virginalis, eodem Spiritu sancto replente fontem, qui repleuit & Virginem & peccatum quod ibi evanescuit facta conceptio, hinc mystica tollat ablution.]

852 Affinia sunt illa, venutissime de more ab Eucherio prolatæ hom. de Trinitate. [Interrogat munera magnitudinem, remuneratoris per species dignitatem. Ipse ad regenerandas animas steriles benedic aquas, ipse sacris fontis irriguum, illa qua dudum Mariam locupleravit, virtute fecundat. Castos Ecclesiæ sinus maritat, nubis integritas puritati, vt ad similitudinem Virginis genitritiæ etiam Ecclesia matri fructu donanda sine sexu de sanctificatione concepiat, & sine corruptione parturiat, & regenerata pignora in filios Dei feliciter emancipatione transcribat. Quoniam hæc operari posset nisi Deus esset; Ecce secundum illud propheticum, agente Spiritu, impletur in Baptismo; *Ego occidam & vivere faciam.* Quid est hoc? Occidit peccatum, & vivificat peccatum: fluentis in talibus eius abluitur, & reatus absolvitur: debitum originale vacuatur, pondus perditionis exiit, & incomprehensibili miraculo de profundi fontis mortuo resurgente, in fonte mors moritur. Adoptrius gratia perit, Diabolo acquiritur, Deo hæreditatio crimine illigatus homo, consumpta prima originis conditione, de occasu suo nascitur, & naturæ se agere vices, genitalis vnda maturatur.]

Affinia item illa S. Paulini Epist. 12. in carminibus baptisterio inscriptis.

*Hic reparandarum generator fons animalium
Vium divino lumine flumen agit.
Sanctus in hunc cœlo descendit Spiritus
Annem,
Cœlestique sacras fonte maritat aquas.
Concepit vnda Deum, sanctamque liquoribus alnis.
Edit ab eterno semine progeniem.
Mira Dei pietas, peccator mergitur vndis,
Mox eadem emergit iustificatus aqua.
Sic homo, & occasu felici funtus & ortu,
Terrenis moritur, & perpetuus vritur.
Culpa perit, sed vita redit: vetus interit Adam,
Et nouus aeternis nascitur imperii.*

His versibus placet alios adiungere, quos à Sexto III. inscriptos sacro fonti Constantini, testatur in Sixti vita. Anaitius, iamque situ & carie prope consumptos, descriptis Onuphrius lib. de sepiem urbis Ecclesiæ cap. de Basilica Late ranensi §. de baptisterio.

*Gens sacranda polis hic semine nascit
almo
Quam fecundatis Spiritu eis
aquis.
Virgineo fœto genitrix Ecclesia nata:
Quos spirante Deo concepit, Amne
parit.
Fons hic est vita, & qui tornam dñi er
bem,
Sumens de Christi vulnere princ
pium
Mergere peccator sacro purganda fluit,
Quem veterem accipiet, preferet
danoum
Insons esse volens isto mundare lana
cro,
Sen patrio premeris crimine, sen pro
prio
Nulla renascetur est distantia, quos facit
vnum
Vnus fons, vna spiratio, vna
ds
Nec numerus quemquain scelerum, nu
forma florum
Terreat, hoc natus flamine, sanctu
erit.*

853 Eodem recidunt, quæ alii non nulli diuersi verbis produnt de verè sacro, & hæc, in Baptismo figlina hominibus, ac in alienis in aqua Christianis infansibus. E quibus paucos exhibeo per satyram. Zeno Veron. s. de Pauchate fons, vel sacrum cuius diuite ex auctoritate non vento sed Spiritu sancto generante odorem diuinum, Ecclesia flores historiam & dulces nostri nascuntur infantes.]

S. Ambrosius in exhortat ad Virgines. [Sic ergo vobis portio Dominus; Dominus qui reliquem & parentem facit. Vtramque facies altera in tristitia perit, altera in sterilitate laetatur, cuicunque dicitur, *Laetare sterilia quæ non paris, eras & clama quæ non parturias.* Hobet enim filios sicut partus dolore. Vnde & dicitur de Ecclesiæ, *Quis audiuit tale, si parturinit terra vnde, & gens nata est simus?* Vno autem die terra non parturit, sed parit gratia. Venit Paucha dies, in toto orbe baptismata Sacraenta celebrantur, relantur sacra Virgines. Vno ergo die sine alio dolore multos filios & filias tolet Ecclesia parturire. Ideoque pulchre dicitur, *Et genitrix simus, de populo consecrata.*]

S. Chrysostomus in Catechesi ad Illuminandos. [Et ob quam causam, inquis, hoc quod nobis peccata concedit; non lauacrum remissionis peccatorum dicitur, nec purificatio, sed lauacrum lauacrum regeneratiois? Quia non nobis simplices peccata concedit, nec simpliciter nos purificat nullus aitibus implicatos, sed tanquam denud generatores efficit. Nam denud nos condit, & conficit: non de terra componens integrum, sed alio nos elemento, id est per aquarum naturam pregenerat. Non enim vas simpliciter purgat, sed interum novat iterum. Nam cum vasa purgantur, et si diligenter multa teguntur, quadam vestigia nihilominus retinent vestitatis, & primitiæ intactam non amittunt. Illa autem que confitatio commituntur, cum flamma fuerit renovata, omnem maculam præterita fedeliter amittunt, & nunc primum confectis non diffundunt profundunt.

RAVNAU

Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Atributi
Christi
XVII

proficerunt aequali fulgore micantia. Ut igitur statuam auri metallo confec̄tam, aliquanti temporis metis fumo & puluere & aruginis solidibus coquinatam, cum artificis manus accep̄t, tenuant fornacis ardore, & splendida nobis lucidamque demonstrant: ita & nostra naturam Deus aruginatam mole peccati, & malorum gestorum fumo violatam, & omni pulchritudine quam primò & donauerat, denudatam, in illas aquatum fontes, tanquam in conflatorium mittit, & pro flamma, spiritus gratiam subministrat, & exinde rudes effectos, etiam Solis radis eleuat clarissim lucentes, vete tem hominem continens, nouum autem ostendens longè meliorem. Et istam nobis quālationem & mysticam purificationem, oblique sermone olim Propheta demonstrabat, dicens; *Sicut vas signi conteres eos.* Nam quia de fidelibus loquitur, superius nobis manifeſtū declaratur, quum ait; *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Postula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra. Vidiſti quemadmodum Ecclesiam Gentium commemorauit. Et vbiq̄e exterrit Christi non minauit imperium. Et propterea ait; *Reges eos in virga ferrea, non graui, sed forti;* & sicut vas signi conteres eos. Ecce & lauacrum sentitur mysticē. Non enim dixit, *sicut vas signi;* sed sicut *vas signi.* Et idē attendamus, & diligenter audiamus. Nam confacta vas signi, iam nulla emendatione corriguntur, ob duritiam quam femel per flammam fortia sunt. Vasa autem signi, non sunt signi, sed argilla compoſita. Inde & si quo fuerint casu peruersa, facile ad figuram pristinam artificis reformatur inducta.]

Tertullianus de Baptismo cap. 1. [Nos pisciculi, secundum īp̄b̄ onfrum in aqua nascimur.] Alludit ad Acrosticon Sybillæ de Christo carmen, de quo supra, tractando Christi innocentiam. L. tē & egregiè Anastas. lib. 5. Hexaēm. Christianos piscibus confert, quod pisces absque semine generentur ex aqua tantum & Spiritu sancto.

Athanasius Dialogo 3. de Trinit. sub finem, Apostolos omnes, imo & omnes Christianos, ait aequē ac Iacobum & Ioannem, dici posse filios tonitruj, id est baptismi, idque latè perlequitur contra Macedonianum.

Ecclesia Porphyra, fideles Porphyrogeniti.

854 Tandem spectat eodem, quod Theophanes Episcopus Nyssenus l. contra Iudeos exponens illud Apostoli, *accēſſis ad montem Sion, & ciuitatem Dei viuentis,* tradit de Ecclesia *porphyra.* Locus est plane insignis. Et quia liber vulgo non prostat, adscribam eius partem quam representavit vit̄ vnde cumque Doctissimus Franciscus Turianus l. 2. de Dogm. Chataet. initio. [Hæc ciuitas (inquit) non est vt illa in Palastina, non inquam locus est ex mato & lapidibus & calce adificata, plenus hominibus, sed potius cœtus naturæ rationalis pia, tum incorporeæ, tum corporeæ, quæ Christum Deum habet artificem, autorem, Regem, Pontificem, Indicem, Gubernatorem, Patrem, Nutricium. Vtum hæc cœtus beatus qui Ecclesia Christi dicitur, non est totus in cœlī; in dō parua eius pars

in terra breui tempore, aliis alio tempore sibi succedentibus, versatur. Propterea quod capere generationem secundum spiritum, & secundum aratē eius proficere & perfici, hoc quidem tantisper licet dum in catne sumus: Ingressi vero intra velum ad regalem thalamum, id est in cœlum, non nisi perfectis. Hoc enim domicilium, & habitaculum mandatum quod est apud nos, beatæ huius ciuitatis & Ecclesiae, tanquam domus quædam est, adificata & construēta ut in ea vivant & alantur generati secundum Christum, & gymnasium quoddam puerorum & atatis Christi, vbi docetur & traditur omnis spiritualis sapientia; ecclesiis autem domus perfectorum spirituum, Regisque aspectu, & splendore aeternitatis frumentum, thalamus est. Ut enim olim Imperatoribus, locus quidam erat ad generandos filios separatus, quem *porphyrii* appellabant, & in eo loco fratres *porphyrii* erantque iussums aliae sedes ad nupedium infantes, vbi paulatim aratæ proficerent, & omnem disciplinam regalem & Imperatoriam sub Magistris & pedagogis caperent; postquam verò ad perfectionem & atatis & discipline peruenissent, in ipsum regalem sive Imperatorum thalamum admittabantur, cum Rege & Pare regni versaturi, bonisque paternis usus; ad hunc modum filii Regis ecclesiis, mundus hic noster velut quædam donus ab ipso Regi, ad ortum, & educationem, omnemque spiritualem disciplinam & institutionem præparata est, ex quo sic nati & alti, atque educati & eruditi, propriè appellati poterunt purparati; non quidem quædam solam purpuram regalem & paternam indui, sed potius Regem ipsum totum, cum vestiti eiusdem rubro ex sanguine. *Quicunque (inquit) in Christo baptizati estis, Christum induitis;* cuius pulchritudinem olim admirati Angeli; cur (inquit) *rubra sunt vestimenta tua?* Quando igitur qui hic geniti sunt, benè iam educati & instituti filii Regis ecclesiis, occurserint in mensuram plenitudinis Christi, ingredientur deinde intra velum eccleſie, quæ præcursor Christus ingressus est, vt regno eius fruantur. Quia igitur qui in Christum crediderunt, non in cœlis tantum sunt, sed pars quædam eorum in terra versatur, idcirco non sunt diuisi loci intercallo, sed potius totus cœtus, vna Ecclesia est, & vna ciuitas, ratione perfecti & imperfecti differens.]

855 Recte omnino Theophanes, Ecclesiam, in qua, & ex qua, proles Christi nascitur, vocat *domum purpuream*, alludens ad antiquum usum Constantinopolitani Imperij à Constantino Magno induētum teste Luitprando lib. 1. historiarum c. 2. vbi *Porphyrogenitus* ait diſtos, non quod nascerentur in purpura, sed quod ederentur in Palatio cui nomen erat *porphyra*, adificata à Constantino, vt soboles Imperatoria ibi ederetur in lucem. Merito ergo Theophanes, Ecclesiam in qua nascimur Christiani, *porphyrii* appellat: tum quia Ecclesia ex Christo proles, regia est; tum quia omnis hæc nativitas, & matris secunditas ex Christi sanguine ortum habet. [Quid est enim aqua sine cruce Christi? (ait S. Ambros. l. de iis qui initiantur myst. c. 4.) Elementum commune, sine illo sacramenti effectu.] Itaque vt idem obseruat, in merito 1. Joan. 5. Spiritus, aqua, & sanguis, dicuntur testimonium perhibere, & Christus dicitur non in aqua so-

lum, sed in aqua & sanguine venisse, quia aqua & purpureo Christi cuore sanctificata, & admixta Christi Spiritu vegetata, effundunt prolem Ecclesiae. Ut autem nemini esset dubia, haec nostra per Christum in Spiritu generatio voluit Deus filium suum Deum verum, humanam generationem sortiri. Proponit praeclarum hoc argumentum S. August. serm. 24. de diuersis à ca. 4. [Ecce sunt, (inquit,) in quacumque sunt & tate carnis. Videis infantes; videte & gaudente. Ecce sunt; sed ex Deo nati sunt. Vulua matris, aqua baptismatis. Nemo pauperculo animo, sentiat, & voluat apud seipsum mendacissimas cogitationes, & dicat sibi, Quomodo in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt: & ecce Verbum caro factum est, & habitauit in nobis? Audite unde factum est. Ecce credentibus in nomine eius, dedit potestatem filios Dei fieri. Ipsi quibus dedit potestatem filios Dei fieri, putant impossibile esse filios Dei fieri: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nolite putare multum esse ad vos filij Dei fieri. Si factus est ipse, ut minus esset qui plus erat; non potest facere ex eo quod minus eramus, ut aliquid plus esse possumus? Descendit ad nos, & non ad illud ascendemus?]

Quia verò sanguinis Christi pro nobis fusi, & passionis, memoria est Eucharistia, idcirco eam quoque nostra generationi deseruire optimè notauit Methodius in 10. Virginum symposio cuius sunt verba. [Recte A postolus ad Christum retulit de Adamo, sic enim congruit, ex omnibus eius, & ex carne eius Ecclesiam esse factam, propter quod reliquo patre in celo descendit Verbum, ut exhibeat sibi Ecclesiam gloriosam, & omnis macula expertem, emundans eam lauacro ad excipiendum Spiritum, ac beatum semen: quod ipse intonat & inserit in profundo mentis: expicit autem illud semen Ecclesiae, & format in ista vxori ad generandam virtutem, & alendam. Hac enim ratione impletur illud, *Crescite & multiplicamini*, capiente Ecclesia incrementum, per congressum & communionem Verbi, quo adhuc ad nos se dimitit, & saporem caput secundum commemorationem passionis, ut dixi, iterum moriatur descendens de celo, adhærensque vxori suæ, præbeat virtutem quandam lateris sui, ut augementum quæ in eo ædificati sunt omnes per lauacrum generationis.]

Renati in Christo, quam non nisidem interius.

856 Sic igitur Christo patre, & Ecclesiae matre, proles benedicta concipitur & nascitur externa quidem specie planè eadem sed interius longè alia. Id quod egregiè his, verbis expressit Gregorius Nyssenus Orat. 1. de Christi Reiuersu. [Apparuit alia generatio, alia vita, alius vivendi modus, ipsis naturæ nostra communatio. Quænam generatio? quæ non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo facta est. Quinam, inquit, hoc fieri potest? Audi, nam paucis explicabo. Fœtus hic per fidem concipitur, per baptismatis regenerationem in lucem editur: nutricem habet Ecclesiam: huius doctrinam & instituta sugit tanquam ybera, illi Ecclesiae panis est cibus: & ta-

tis perfectio est sublimis vivendi ratio, neque confundetur sapientia, liberis: spes: dominus, regnum, hereditas & opulentia, deliciae. Paradisi est beatissima & sempiterna.] Appellat hanc generationem, aliam, & naturæ communionem, quia homo est interius longè alius, quippe iam non caro, sed Spiritus. Nam quod natus est de Spiritu, Spiritus est: Et ut idem Nyssenus Orat. 3. de Resurrectione ait. [Deleui Christus, & quasi erat omnem penitus memoriam contra nos factæ condemnationis. Tunc in dolobus edebatur: nunc abseq[ue]ntia parturitionis circumciens nativitas existit. Tunc ex carne, carnati sumus: nunc quod natus est, Spiritus est ex Spiritu. Tunc filij hominum, nunc filii Dei sumus. Tunc in terram de celis relegati sumus: nunc is qui Ecclesiæ est, etiam nos celestes fecit.]

Sanè quum Christus rediutus factus sit in spiritum vivificantem, merito Christiani, dicitur spiritus, & Christus eorum Pater. Hebreor. 1. vocatur *Pater spirituum*: patremque referens proles, alter Christus, quoniam exterius appetat eadem. Scitè Eucherius hom. 5. de Pasch. probans panem & vinum communitati recipit in Christi corpus, quoniam externa specie minime eadem, sic philiophat. [Ut tibi nouum & impossibile non debet videari quod in Christi substantiam terrena & mortalia communitur, & ipsum qui iam à Christo es regeneratus intenga. Doudum alienus à vita, peregitus à misericordia à salutis via intrinsecus mortuus exilabatur: subiit initiatu[m] Christi legibus, & Salutarium mysterium innouatus, in corpus Ecclesiae non vivendo, sed credendo, transiit, & de filio petitionis, adoptiu[m] Dei filius fieri, occulta punita meruit. In mensura visibili permanens, maior factus es teipso inuincibilis, fine quantius augmento: cum ipse atque idem es, multo alter fidei processibus exiisti. In exteriori nihil additum est, & totus in interiori homini mortatus es, ac sic homo Christi filius effectus, & Christus in homini mente formatus es. Sic ergo sine corporali sensu, præterita utilitate deposita, subiecto noui indutus es dignatus, & sicut hoc, quod in te Deus Iesu curauit, infecta diluui, maculata deteruit, non oculis sed sensibus tuis credis, ita & tu eum ad reverendum altare, fastigio cibo potu[m] recipiendus accedis, faciem duci tui corpus & sanguinem sive respice.] Idem habet Fulbertus Epist. ad Adeodatum in fine.

Discrimina prima & secunda precreationis, ac multiplicationis.

857 Itaque hæc hominis per Christum ex Ecclesiae vero procreatio, ex parte quidem aliqua affinis est creationi primi hominis, aliunde tamen est longè sublimior, iudice Chrysostomo hom. 6. in ad Coloss. cuius hæc est oratio de homine baptismum suscipiente. [Ad alteram redicitur creaturam. Nam quando confessus fuerit vitam æternam, confessus est aliam creaturam. Accepit puluerem è terra, & fixit hominem. De cetero autem, non puluerem, sed Spiritum sanctum. Hoc fingitur: hoc componitur. Sicut & ipse in utero Virginis. Non posuit in Paradiso, sed in celo. Non enim quoniam subiecta est

terra, existimes esse in terra. Illuc translatus es in eum. Illic hec sunt inter Angelos. Sursum anima tuam sumit Deus. Sursum eam componens & concinnans. Te sicut ad sedem regiam. Fingitur ac formatur in aqua, anima respondentem accipit Spiritum. Postquam autem fuerit formatus, non ducit ad eum bestias, sed Daemones & eorum principem: & dicit: *Calcare super serpentes & scorpiones.* Non dicit, faciam eum hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Sed quid? Dat eis filios Dei fieri. Sed *ex Deo*, (inquit,) *natus sunt*. Deinde ne audias serpentem, statim domerie dicere: *Abrenatio tibi*, pro eo quod est. Quid quid dixeris, tibi non audiam. Deinde ne per alios te expugnet, dicit: *Et pompa tua, & cultui tuo, & Angelis tuis.* Posuit eum ut non amplius custodiet Paradisum, sed ut versaretur in celo. Quum primum enim ascenderit, haec verba loquitur: *Pater noster qui es in celis, fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra.* Non in faciem cadit puer. Non lignum vides, neque fontem, sed ipsum Dominum statim amplecteris, commisceris eum corpore, conspergeris eum corpore quod supra sumum est, quo Diabolo non licet accedere. Non est mulier ut accedat, & decipiat tanquam imbecillorem. *Non est enim, (inquit,) semina nec mafcula.* Nisi tu ad ipsum descenderit, non poterit ubi es ascendere. Tu enim es in celo. Cœlum autem non patet Diabolo. Non habet lignum quod cognosci potest boni & mali. Sed solum lignum vite. Non amplius à latere tuo mulier, sed omnes vnum sumus à latere Christi.] Egregie quoque idem prosecutus est Isidorus Pelusi. 3. Epist. 195.

858 Multiplicationis item nostre per Christum patrem, interueni prædicationis ac baptifaci, longè aliam rationem quam multiplicationis corporeæ generis humani per Adamum, via generationis carnalis, obseruauit idem S. Chrysostomus in Psal. 147, ad illud *Benedixit filius tuus in te, verbis illis.* [Quemadmodum cum dixisset in principio, *Crescite & multiplicamini, & replete terram, & inuierat terram sermo peruersus: ita cum postea dixisset. Ite & docete omnes gentes: & Pradicabimur Evangelium hoc in toto mundo: ipos etiam fines orbis terræ, brevi momento temporis: iussus eius occupauit. Quocirca ipse quoque dicebat, *Si granum frumenti in terram cadens mortuum non fuerit, ipsum solum maneret: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Et rufus: *Quando exaltatus fuerit, omnes traham ad meipsum.* Atque in principio quidem ex uno multi nati sunt, cum lege naturæ cresceret multitudine, & idem res tardius processit: tempore autem Apostolorum, non legem naturæ, sed gratia crescebat multitudine, & ideo uno statim die tria milia, deinde quinque milia, deinde immutabile, deinde inuierat orbis terræ, per pulchram hanc regenerationem editi, aucti sunt, & multiplicati sunt, & quatenus accéperant benedictionem factis ipsi ostenderunt. Non enim ex sanguinibus; neque ex voluntate carnis, sed ex Dei gratia nati sunt.]*

Non cum carnali nostra, (ut factum à Chrysostomo vidisti,) sed cum Christi generatione, per Lucam inter narrandum Christi baptismum descripta, nostram è Christi Patre generationem pulcherrimè componit. Origenes hom. 28. in Lucam ubi dupliciter descriptam ab Evangelio Christi generationem obseruat; à Matthæo

quidem, à superioribus infra deductam, insertis in ea serie peccatoribus ut Thamare, Rahab, Berthabæ, Salomone, de cuius stirpe per peccatores, ait nasci voluisse Christum, cum pro nobis peccatum fieret, quod generatio per Matthæum descripta exprimit. Apud Lucam vero, quia generatio Christi exprimitur propter exemplar nostræ per baptismum generationis in Christo, sursum versus textur series & generationis vox toties apud Matthæum iterata tacetur: & Salomon ac peccatores Christi progenitores suppimuntur, & alia nostra mystica generationis adiuncta, in descriptis apud Lucam, adiunctis generationis Christi adumbrantur, ut Origenes pulcherrimè prosecutus.

Definiam hinc subiecte prolixi ex Christo & Ecclesiæ procreata horoscopum cum Zenone Veronensi homil. 5. ad Theoph. & Anastasio Sinaïta lib. 4. Hexaem. Sed quod eum horoscopum alibi dem exponens mysteria *Agni Dei*, prius concilium abieci. Nec plura generaliter de genitis à Christo. De ea vero speciali generatione qua Religiosi à Christo generantur, consulendus est S. Bernardus serm. 2. de altitudine & bassitudine cordis, qui ait hanc esse generationem voluntariam, factam. Verbo veritatis.

Christus futuri seculi Pater & Notio prima, quia Pater perpetuus.

859 È duobus inicio propositis, vnum, seu quomodo Christus sit Pater, executus sufficienter video. Superest monstrandum, quid sonet adiunctum illud *furū seculi, Pater.* Adamus Isaiae 9. obseruat secundum Hebraicum fontem, quod in vulgata legitur *futuri seculi*, verti potuisse per adverbium *et quae* aut *perpetuo*, itavt Isaiam Christum dixisse patrem futuri seculi, idem planè sit, ac si cum appellasset patrem *perpetuum*, vel *patrem usque quod idem est.* Insigne autem in verbis hisce, Patris huins à ceteris distinctione, notatur; & quanto perè Pater ille circa prolem, vulgariter dicitis patribus antecellat, ostendit. Exile namque est, si res penitus in principio, quod proles à carnali Patri accipit: Tametsi imminet nec inquam dissolubile non minus sumnum contrahit, ob illud tantulum quod ab eo habet. In primis enim animam, potissimum hominis partem, & qua iuxta Platonicos est totus homo, non habet à Patre, sed inditur à Deo per creationem. Materia similiter non producitur à Patre, cum solius Dei opus sit siquaque ipsa quoque per creationem. Non aliud igitur circa prolem præstat Pater, quam quod partem aliquam suppeditat materia è qua factus est, & dispositiones alias accidentiaris eidein immittit; unde materia & forma substantialis nexus resulat. Id vnum Patris est erga prolem officium, quo defungitur tempore brevissimo; nec postea reliquo toto tempore quo proles fingitur, & crescit, ac durat, retinetque vitam, habet Patrem quod circa eam præstare possit, præter educationem, & institutionem, ac curam prouidendarum ei opum, quia misero patri angorum plurimorum sementis est: ut id circa præstet S. Paulus (quod fuscè profecti sumus in Tractatione de Martyrio parte 1. cap. 6.)

conjugibus.

coniugibus tribulationem catnis non defutaram
pronunciavit; creatique non semel parentibus
inde exitium aeternum, Isidorus Pelus. lib. 3. Epist.
311. prob. monuit. Iuges certe molestias, &
spinas anxietatum inde existere, nemo inficias
ierit; ut non abs te Varro lib. 4. de Lingua Latina
Parere, a patiendo dictum velit, quod patiarum
multa pro liberis. Et S. Basilis lib. de Virginitate
, dicat ad singulos partus discripi in totidem
veluti frusta, patentum animas: quod eò deinceps
studium omne parentum sit convertendum
ut prospiciatur liberis, inde quamvis eorum veluti
directio ac distractio consequatur. Educatione
igitur, ac institutione, & thesaurisatione seclusa,
nihil Patri reliquum est, quod erga prolem prae-
stet, ex quo exiguum illud quod dicebam, con-
sultis ad eius esse cui deinceps fouendo nulla
ratione se immiscet, aut immiscere potest. Itaque
si proles morbo corripiatur, nihil per seipsum
conferre valet, quo eam liberet aegritudine. Mul-
to minus si morbo succumbens oppedit mor-
tem, fas erit Patri, quantumvis dilectam prolem,
leti viribus erexitam, reuocare ad lucis visuram.
Ita quidem ad prolem se habet homo Pa-
ter.

At Christus est Pater & *s*que, vel Pater *perpetuus*: & idcirco Orig. ho. 9. in *Ilaiam ad finem*, sic scribit. { Omnis qui facit peccatum, ex zabulo nascitur. Ex zabulo namque nascimur, quoties peccamus. Infelix ille qui semper generatur à zabulo. Rursumque multum beatus qui ex Deo semper nascitur. Neque enim semel dicam, istum ex Deo natum, sed per singula virtus opera, semper iustus nascitur ex Deo. Hoc autem ut plenius possit probari, & de Salvatoris nostri quotidiana natuitate dicamus, quid id in iustis obtinetur, quod in Deo praescelerit. Salvator noster splendor est gloria. Splendor autem non semel nascitur, & idcirco definit nasci; sed quotiescumque ortum fuerit lumen ex quo splendor paritur, ortus oritur & splendor gloria. Salvator noster sapientia est Dei. Sapientia vero splendor est lucis aeterna. Si igitur Salvator semper nascitur, & idcirco dicit, *ante omnes colles generat me*, non ut quidem male legunt, genuit. Si semper ex Patre nascitur Dominus, etiam tu in similitudine eius iam adoptionis habens spiritum, generatis a Domi no per singulas intellectus, per singula opera, & efficeris filius Dei in Christo Iesu.] Eadem iterat hom. 6. in Ieremiam. Nimirum Christus non tantum concurrit ad primum prolixi esse, supernaturale ac mysticum, sed etiam ad eius ingem conseruationem, ad halitum usque postremum. Omnes enim supernaturales benedictiones quibus diuinum esse aliquando collatum fouetur, sunt a Christo patre: nominatimque eximium illud & supra vires nostras & merita locatum perseverantia donum, à Christo est. Nam esse spirituale, tametsi coifferat ab esse corporeo defluente sensim, (propterea enim vita nostra, confertur flumini vr latè dictum est suo loco, quod non pedetentim diffusat:) tamen alteri nec minori incommodo subficiet; nempe iugis periculi quo totum pereat. Ut idcirco quod Bracharius Epist. ad Iannuarium scite dixit, baptismi gratia quæ est primum nostrum supernaturale esse. Apocal. 15. *maria vitre* nomine designatur, quia in nobis citè periclitatur aut frangitur. Innumerata sunt extrinseca & intrinseca pericula à quibus excidium eius imminet. Hinc

terni appetitus efferatio nativa, inde Sarana
ille nocendiaria, & subfidiariorum Sarana
coninum seculi pellere dol, & ad malum ille-
bra, nonquam nos tutos esse ac indemnes si-
nt. Ignis illi concupiscentiarum nobis confe-
st, cui restinguendo baptismum sub aqua ele-
s, non institutum esse dixit Clemens Romanus
recog, & cuius extingit causa, virgo quod no-
nir Anastasius Sinaita cap. 2. *ad ipso*, dicitur
loboeis quasi *ad* bavor *ignis extintus aut em-
ul*; Ille inquam ignis, malo fonte plenius
descendit in nobis, & inflammat rotam na-
tutatis nostra, inflammatu agnitione, id est
Sarana extitialis illius flamma ingi admittit
incentore. Quare nisi Christus qui primi effe-
cuntur per aquam, idem beneficium perpetuum
vellet, mox miser homo cinereficeret, & in
num ac fauillam abiret, Proinde quoniam
i pairis usque seu pairis perpetui omniue
indicat.

Cura Christi erga sobolem editam, datis nutrictibus, ac pedagogis.

860 Ex quo liquet, non deesse Christo illud aliquale fundamentum paternae denominationis, quo nonnulli interdum, *Paries* audire, quia curam illam in aliquem contulerunt, quam Patris fuisse conferre, si vel superest fuisse, vel ad eam conferendam potens aetate idoneus. Nullum enim est studi aut prouidencie genus, quod praetermisum a Christo circa nos videri possit. Ille nobis baptismio produxit, cetera Sacra menta ad cremenum & videvimus consummatam perfectiōnem prouidit. Idem nutrices bonas curavit infirmis suis. Cum enim sint nutrices officia praeferuntur duo, cibandi numerum pueri viuum, purgandi intentumque letandi alterius; meritis ex vitroque capite sanctos Apostolos & Sacerdotes nutrices dixerimus Chirurgorum, cum Ruperto in c. 7. Cant. & Gregorio Nysseno hom. 1. de Resurrectione. Nam & eis immulgent vbera duo sive ea praecepta charratis esse velimus cum sancto Gregorio in ep. primum Cant. ad illud *Meliora sunt vbera tua vino*; sive duo Testamenta cum S. Epiphanius Orat. 2. in ramos palmatum, vel sanctissimum Apostolorum Principes Petrum & Paulum, ut optimè perseguitur Guericus sern. 2. de coni in Natali *initio*, Inflatus proli ex his vberibus celeste lac, quo crescat in salutem; hoc est liquor purissimus Evangelica doctrina, de quo collatum cum lacte plene Clemens Alexandrinus, 1. paedagogi cap. 6. vel Christus ipse quem lacte confert S. Augustinus sern. 38. de verbis Apostoli. Eumque item nominat *mentem incastratum & punigendum*, quia ex lacte est, quod gratae symbolum statuit in Psal. 17. Ut prouide videatur Christus mystice esse mons illius. Lactatio a Cassiodoro tantopere laudatus lib. 1. Epist. 10. & lib. 12. Epist. 12. Nominatum verò in Eucharistia, latet vicem tenere Christum & hoc esse vber spirituale, quod lactantii infantes Christi, fugere studiose debent. S. Chrysostom. hom. 83. in Matth. praeclarè monstrat. Et multis ex insigni loco Epistola Beati Petri prosequitur Turraneus lib. 2. de Eucharistia cap. 20. *Vinum illud ex Clemente cap. illo 6. erit instar omnium.* [Alimentum infantium, illud ex instar omnium.

tiū, est Dominus qui est Spiritus & Verbum. Alimentum, id est, Dominus Iesu, hoc est, Verbum Dei, est Spiritus incarnatus caro cœlestis sanctificata. Nutrimentum est lac Patris, quo solo aluntur infantuli. Ipse itaque qui est dilectus, & aliorū noster, Verbum, effudit pro nobis suum sanguinem, salutem humanæ naturæ afferens, per quem qui in Deum credimus, ad mammillam Patris, quæ curarum obliuionem inducit nempe Verbum configimus. Ille autem solus, ut est consuetum, nobis lac dilectionis infans supeditat, Iisque sūn̄ vere beati, qui hanc laetent mammillam. Et id est Petrus quoque dicit; *Depositum ergo omni vitio, & omni dolo & simulatione, & iniuria, & detractione, tanquam nūper nati infantes, verbale lac concupisti, ut in ipso crescas in salutem, si gustasti quid Christus, Dominus.* Alterum vero nutrīcī minus, quod Sacerdotes Christiano populo exhibent, abluendī nimirū & extergendī, adeò notum est, ut expostionem non depositat; cum nemo adeò sit in re Christiana hospes, ut cum lateat balneum Ecclesiæ, quo clui homines defixos in cordibus suis, & à mysticis cordibus purgati, Christi beneficio est concessum.

861 Idem Sacerdotes denominari possunt Christi liberorum pædagogorum. Nam tamē Christianus ea erga nos partes obire, latè confirmat Clemens Alexandrinus lib. 1. pædagogī pæserit cap. 8, tamē quandoquidē Christo munus Patris attribuimus, satius est alium querere pædagogūm; Idque minus Sacerdotibus populi Dei demandare, qualē se non diffitebatur Apost. etiam ob primam in fide eruditōnem, Pater potius quām pædagogus audiēbat. Alios nobis pædagogos ascribūt S. Chrysostomus hom. 3. in ad Colos. nemp̄ sanctos Angelos custodes, idque beneficij Christi referri vult. Gratulatus enim humani generi conciliacionem inter homines, & Angelos per Christum factam, & redintegram inter virosque benevolentiam, subdit. [Prīmō congruentes numero gentium erant Angelī. Nunc autem non congruentes numero gentium, sed congruentes numero fidelium. Vnde hoc constat? Audi Christum dicentem, *Vide te ne despiciat̄ vnum ex iis pūsiliis. Angelī enim eorum perpētū vident faciem Patris mei qui est in cœlī.* Vnusquisque enim fidelis habet Angelum. Nam etiam ab initio vniusquisque vir probus habebat Angelum; sicut dicit Iacob; *Angelus qui pascit me, & liberat me à inuenientia mea.* Si ergo habemus Angelos, modestè nos geramus tanquam nobis adhuc quidam pædagogī. Nam adeò etiam Daemon. Propterea oramus, & dicimus petentes Angelum pacis. Ita quidē S. Chrysostomus, Agr̄e tamē postulūs horum pædagogorum pæfectoram referre in Christum, nisi si sensus sit; Angelos plures saluti hominum inuigilare post Christum, quia amore incenduntur in Christi quasi consanguineos tantoper ab eo dilectos. Audi Origenem hom. 1. in Ezech. [Clauſi erant cœli, & ad aduentum Christi aperti sunt, ut referat illi veniret super eum Spiritus sanctus in specie columba. Neque enim poterat ad nos commere, nisi primū ad suā naturā confortem descendissem. Ascendit Iesu in altum, capiēt̄ duxit cœuinuitatā, accepit dona in hominibus. Qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes cœlos, & impletet omnia. Et ipse dedit alios Apostolos, alios Prophetas, alios Euangeli.

Theoph. Raynaudi de Attrib. Christi.

etas, alios pastores & magistros in perfectionem sanctorum. Aperti sunt cœli. Non sufficit vnum cœlum aperti; apertiuntur plurimi, ut descendant non ab uno, sed ab omnibus cœlis Angeli, ad eos qui saluandi sunt. Angeli qui ascendebant & descendebant super filium hominis, & accelererunt ad eum & ministrabant ei. Descenderunt autem Angeli quia prior descenderat Christus; metuentes descendere priusquam Dominus virtutum omnium, terūmque præciperet. Quando autem viderunt principem militiæ cœlestis in terrenis locis, commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt sequentes Dominum suum & parentes voluntati eius. Qui distribuit eos custodes credentium nominis suo. Tu heri sub Dæmonio eras, hodie sub Angelo. *Nolite, (inquit Dominus,) contemnere vnum de minimis ipsis qui sunt in Ecclesia. amen enim dico vobis, quia Angeli eorum per omnia vident faciem Patris qui est in cœlī.* Obsequuntur saluti tuae Angelī, concessi sunt ad ministerium filij Dei, & dicunt inter se: Si ille descendit, & descendit in corpus, si mortali inditus est carne, & sustinuit crucem, & pro hominibus mortuus est, quid nos quiescimus, quid parcimus nobis? Eia omnes Angelis descendamus in cœlo. Ideo multitudine militiæ cœlestis erat laudantium & glorificantium Deum quando natus est Christus. Omnia Angelis plena sunt.]

Hoc sensu Christus magistros & pædagogos nobis pæfeciisse Angelis dici potest: non tamē abdolūtē & simpliciter. In ea enim sententia sumus, qua non Christianis tantum singulis, sed etiam anteriorum aetatum hominibus concessum fuisse à Deo Angelum Custodem arbitratū, quod hic negat Chrysostomus vni tantum toti genti concessum vnum Angelum existimans annuentibus Anafasio q. 1. in script. & Pantaleone diacono in Encorio se Mi. haē i. Id quod etiam in vtramque Partem agitant Origenes tract. s. in Matth. & auct. in pæfeti hom. s. ac Primafius in cap. 5. ad Hebræ. Verūm quilibet planè singularem hominem, ante Christum quoque, etiam non esset vir celebris ac probatus, cuiusmodi era Iacob, nactum fuisse Angelum custodem, aperte habetur ex eo quod Christus Dominus de pūsiliis ad legem gratia nondum pertinentibus, dixit; Angelos eorum videte Deum; pæspicuē tradens eos habere singulatum custodem Angelum: Antiquam traditionem & veterem verūmque sermonem, ferre attributum diuinitus vnicuique homini esse Angelum bonum, ex quo cecidimus, affirmat dixerūt Gregorius Nyssenus lib. de vita Mosis. Imo ad statum quoque innocentia id beneficium extendit D. Thomas 1. parte q. 113. art. 4. Quare etiam Angelos, pædagogos hominum non inciamur quos tamē Christus filii suis in noua lege pæfeci pædagogos, necesse est alios cognoscere quām Angelos; suntque reuera Sacerdotes, ut diximus. De reliquis Christi prouidentia in parvulos suos partibus, post tam multa superiū variis occasionibus prolatā, superfluum sit iterare quidquam.

K K K . Emblema

Emblema paterna Christi prouidentia.

862 Quare concludendum est, hoc item nomine Christum Dominum verè esse patrem usque, aut patrem perpetuò, bellissimèque in illum verti posse, quod in antiquo nummo expressum lego; in quo ex vna facie visitur simulachrum prouidentie circumquaque pertinentis: id quod crux apposita, & oculi hinc inde appositi, insinuant, adscripta in basi prouidentia: Ex altera verò facie apparet Augustus hoc addito Lemmate D. Augustus Pater. Aio longè sapientius aptandum Christo Patri hoc symbolum, quām Augusto. Verè nāmque Pater noster Christus, quoquāsum prouidens charissimæ soboli, eique semper ac perpetuò inuigilans; cuius usquequaque protensæ sollicitudinis ac vigilantis symbola sunt, crux concclusa vnde cumque, & circum eam oculi; quod docent alia exempla apud Gretserum lib. 1. de Cruce cap. 51. & apud Rosarium in Epist. 12. S. Paulini. Fuisse autem id ex Ägyptiorum symbolis deromptum, notauimus in Naturali Theologia Dist. 1. num. 6. Eluet porro in primis ea paterna prouidentia ex amore ortum habens, in numquam fatigata benevolentia, erga liberos sapè immorigeros ad bonam frugem reuocando. S. Paulinus Poemate s. quod est de S. Baptista ad finem, hoc paternum in nos perpetuum prouidentie & charitatis argumentum, egregiè expressit, Deo agens gratias. Eius affectum mihi opto.

O Pater, ô hominum verūmque creator,
Quot gradibus parcit pietas tua? Quis Pater unquam
Sustinet erranti roties ignoscere natō?
Das gentis ensim, quo vel bona, vel mala noscant:
Non satis innectis seruanda vincula legie,
Proponisque malis pñas, & premia insīs.
Hoc quoque quis sp̄reuit? Redeat quandoque libebit,
Inpromptu venia est: Sanctum patet esse lauacrum,
Quod renouet vitam, veterisque obliteret alitus,
Quodque novos homines faciat; Quid quārīa ultra?
Et tamen ulterior venia est: violauerit v̄l̄s
Hoc quoque polluto prolapsus corpore do-num,
Quamqñam iam nimis longè processerit error,
Definat & redeat, cum se damnauerit ipse
Ab solui meruit: si pñnitet irrita culpa est.
O verè, quod aīs, pondus leue, quodque cohæret,
Suave iugum, roties homini cum ignoscitur vñi.
Et tamen erramus, finis nec criminis vñli.

Humano generi: sed crescit laus tua,
nam quo
Maior culparei, parcentis gloria mā-
ior.
Grates ergo tibi referat mens omnis, &
omnis
Lingua canat, quantūmque potest humana
propago,
Si placuisse nequit, fieri vel gratia labo-
ret.
Panditur immensam, si demus vela, p̄s.
fundum
In laudes Pater alme tuas: sed confid-
tans
Mens oneris trepidat, propriaque bandis-
scia vires.
Consulit, & dignis potius dicenda relin-
quit.

Notio altera Patris futuri seculi, id est
eternæ sc̄bolis.

863 Occurrit insuper aliis sensus quo Christus Pater futuri sc̄culi dictus sit. Notant enim boni interpres, voces Hebraeas recte verti potuisse per Latinas voces pater aeternus: idque approbat Boudinius in compendio vita Christi c. 1. in fine. Sensum autem non patre esse alium, quām quem S. Bernardus serm. 2. de Circumcisione his verbis proposuit, cum Christum & admirabilem, & Conciliarium, & Deum & Fortem esse præmisseret. Subdit enim. [Videtur ne iam aliquid deesse Salvatori? plane decessit quod maximum est, nisi & Pater est futuri seculi: & per eum sc̄ilicet in immortalitatē refugeamus, qui per præsentis seculi Patrem generantur ad mortem.] An aliud quod ex Heraclito habet Clemens Alexand. 3. Strom. cap. 2. [Quoniam nati volunt vivere, & mortes habere, vel potius quiescere, filios quoque relinquunt, ut mortes fiant.] Refertque eodem Clemens, quod ex Orpheo habet Plato in Cratyle, corpus ὄντα dictum quasi ὄντα; quod sc̄ilicet anima in corpore sc̄pelatur, tanquam in monumento & receptaculo mortuorum. Generant igitur terreni patres in mortem, imo mortes proceant, ut apud Epitēlum legeret memini. At Christus aeternitatis Pater, in vitam aeternam, & beatitudinem nullo vñquam fine concludendum suscepit liberos. Idque Christo est futuri seculi Patrem dici, iuxta S. Bernardum. At sc̄ipulaturque Iunilius lib. 1. de partibus divinae legis cap. 15. qui sic scribit. [Legitur de filio dictum Pateri-
turi seculi. Sed hoc secundum carnem dictum est, & non propriè & significatiōne, ut ostendetur ipse causa & genitor beatitudinis nostræ, in quo per carnis resurrectionem humana natura futuram vitam & sperare incipit & sumere.] Nec difficile sit eodem adducere Clementem Alexandrinum lib. 7. Strom. cap. 5. qui eam Psal. 25. memoratam generationem, querentium Dominum & faciem Dei Iacob, interpretat Christianos gerinanam Christi patris sc̄bolem, quæ ab eo sit edita ad habitandum in monte sancto Dei, & quietendum in tabernaculo eius. Montem enim sanctum Dei, ac velut Olympum Christianum, esse celum & aeternam gloriam, prioritatem plerisque Scriptura produnt. Eandem verò beatorum gloriam aeternam, esse Dei tabernaculum, in quo ab æstu, & pluvia, ac turbine quiescitur,

quiescit vatis Patres notarunt. Non est igitur aliud, Christum esse futuri seculi Patrem, quam ut dixit S. Petrus Epist. 1. cap. 1. Christianum populum quem fecit Dominus, regenerari in spem vitam in hæreditatem incontaminatam, & immarescibilem, conservatam in celis in nobis. Idef propter nos, & nostri cauſa. In illam quippe hæreditatem, sive in aeternitatem, condimur & regeneramur a Christo, qui voluntariè genuit nos verbo veritatis ut simus initium aliquod creature eius: quod planè conséquimur, cuī aeternitati transcribimur. Ibi nobis pater optimus, opes ad diuitias spondet immensas. Nam terrenas quidem opes, hic non semper filii suppeditat, diuino plane concilio, de quo aliibi. Quod si olim Iudaicis terrenas diuitias ostentabat, ad imperfectiones status illius pertinebat. Egregiū id vidit S. Chrysostomus in Psal. 4. ad illud, *dedisti latitiam in corde meo*, sic scribens [Quando multi erant inbecillioris animi, sensibilitas quoque hæc eis bona dedit. Populum itaque iudaicum, per eam vitæ agendæ rationem deduxit. Etenim eis aſſuebant diuitiae, & ad felicem uſque vita producebatur, & omnis morbus procul aberat, & hostium internecio, & pax alta, & triumphi, & victoria, felixque bonorum liberorum multitudine, & quæcumque eiusmodi aderant, iis qui Deo parebant. Postquam autem accessit Dominus noster Iesus Christus, in cœlum nos vocans, & quæ hic sunt, despicere persuadens, illorumque nobis amorem immitens, & ab iis qua ad hanc vitam pertinent nos sciungens, hæc merita in angustum contracta sunt. In illis autem vniuersæ sunt sitæ diuitiae, ut qui iam perfecti euasemus. Nam etiam in pueris, iis quidem qui sunt adhuc paulò minores, patres præbent eiusmodi; calceos, vestes, aures quædam brætas, & armillas. Postquam autem creuerint, illis eis ablatis, dant alia maiora, benè discendi in ſuggeſtu gloriam, in ciuitate ſplendorem, in aula Imperatoria loquendi libertatem, magistratus & pñcipatus, eos ab omni puerili ambitione abducentes. Ita enim fecit Deus, nos à patris illis & puerilibus abducens, ea quæ sunt in cœlis pollicitus est.]

Vſus Doctrina de Christo Patre.

I.

Christi, & pudicitie amor.

864 Hæc Christi Patris nostri consideratio, excitare in nobis duplēm affectum debet. Prior est erēctionis animi & magnanimitatis omnino eximia, attenta stirpe è qua progeniti, seu Petre è qua excisæ sumus. Secundus est incensi desiderij ſingendi nos ad tanti Patris formam, & à tam nobili indole non degenerandi. Addi potest & tertius, qui breuius expediti potest. Amorem enim castitatis, ex hac illimi & purissima Christianorum procreatione de Christo Patre, & Ecclesiæ Virgine casta Christo exhibita, egregiè eruit Zeno Veron. ſerm. de pudicitia, hic præter cetera. Si Ecclesia Christi ſponta est, quia pudica, idèo in gotham celestis honorata, quia etiam post nuptias manet postmodum Virgo perpetua; nos qui nascimur de tanto coniugio, omnifacile admitti debemus, quemadmodum prospici ei noſtræ nobilitatem non relatione tan-

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

tum, ſed etiam fide ſimilitudinis approbemus. Ad Chirli præterea amorem ex hoc titulo exclari Christianos, ferè fruſtra monuerim. Scitè Giselbertus in Altercat. Synagogæ & Ecclesiæ cap. 20. in fine. [Sicut portauimus imaginem terreni, de cetero portemus imaginem cœleſtis. Hoc ſingulare concilium, & ſalutare, omnibus in Deo renouari & reformati cupientibus. Qui enim nouit quis fit vetus, vel quid nouum ei datur. Verbum caro factum, cognoscibile his qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, vel virtutis, ſed ex Deo nati ſunt. Vetus Adam, omnium generatorem, Christus pater omnium regeneratorum. Quo ergo amore, aut que affectu ardentissima charitatis, tantæ gratiæ occurrimus? Filii mortis & ira filii facti ſunt firmioris gratia. Mors in vitam, caſus in ſtatum, umbra in lucem, labor in requiem, Christo nato conuerſa ſunt, & antiqui Tytanii ſcepta barbarica, Christo qui est vera pax, quieteunt. Tanta amori amorum ſtator occurrat, & Verbum carnem factum ſimilatiorē vel certè latiore, excipiat.] Verum de his alio loco opportuore pleniū. Nunc ſtamus in duobus primis affectibus, quos hunc Christi titulum excudere in nobis debere, p̄mittebamus. Verque enim effectus ex constituta noſtræ è Christo progenie, per ſe ſequitur.

II.

Pensanda generis noſtri nobilitas.

Ac primus quid dignius, quam ut nobilitatem generis noſtri agnoscamus, tam ſublimi progenitore ſati? [Vnicuique ergo noſtrum (inquit Clemens Alex. 1. p̄dag. cap. 6.) Vnicuique inquam noſtrum, qui infantes ſumus, licet Domino gloriari, & eloqui; Patre bono, atque bono me ſanguine glorior eſſe.] Sumus plane omnes quotquot Christiani dicimur, genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta populus acquisitionis. Vocamus regale Sacerdotium, ad apicem gentilitate nobilitatis designandum qui olim auctoribus Synesio de Regno, & Gelasio tomo de vinculo anathem, ex coniunctis regia & pontificia dignitate efflorefcebat. Et nunc quoque in Christiani locum habet, ut S. Leo doceat, his verbis ſerm. 3. de Anniversario ſuæ Assumptionis. [In uitate igitur fidei atque be pñfmatis, indi-creta nobis ſocietas, dilectissimi, & generalis eſt dignitas, ſecundum illud Beatiſimi. Petri Apoſtoli Sacratissima voce dicenti; Et ipſi tanquam lapides viui ſuperadificamini in domos ſpiritales, Sacerdotium ſanctum; offereſtes ſpiritales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Et inſta, Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Omnes enim in Christo regeneratoꝝ, crucis ſignum efficit Reges, sancti verò Spiritus uincitio conſecrat Sacerdotes: ut præter iſtam ſpecialem noſtri ministerii ſeruitet, vniuerſi ſpiritales & rationales Christi, agnoscant ſe regi generis, & Sacerdotalis officiū eſſe conſortes. Quid enim tam regium, quam ſubditum Deo animam corporis ſui eſſe rectorem? Et quid tam Sacerdotiale, quam uouere Domino conſcientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de altari cordis offerre?]

865 Iidem gens sancta nominamur, quia ſanguine Christi creti. Nam ſanctum ut eſt apud

K K 2 Seruium

Scruium 12. Aeneid, ad illud *Audia hac genitor quis fædera fulmine sauit*, illud dicitur quod sanguine sanctum est. At Christianos sanguine Christi constitui, neminem latet. Dicimus item *populus acquisitionis & exortus populus pretiosus*, ac veluti *peculium Dei*: Quo pæsto eadem vox exprimitur Exod. 19. vers. 5. Symmachus *ad verbi expositorem*, *populum eximium* est interpretatus S. Ambrofius 6. in Psal. 118. vers. 6. annuente S. Augustino de peccato, merit. cap. 27. legit *populus in adoptione*, quia ad tam sublimem profapiam eucci sumus voluntaria Christi, Patris optimi adoptione. Itaque Apostolus ex generis nostri in Christo eminentia, ad erectionem animi nos cohortetur. Sicque per nos despudendum docet fastum ex terrena & carnali nobilitate, vt admonet S. Hilarius in Psal. 118. *Littera nun*, ad illud *humiliatus sum usque quaque Domine*, vt simul nostri in Christo generis claritatem perspicientes, sancta superbia efforamur, ac dignos generis nostri sumamus spiritus, honorantes Patrem nostrum. In quam sententiam Origenes Tomo 26. in Ioan. tractans illud Christi, *honorifico Patrem meum*, sic scribit. [Dicimus vero etiam nos hanc vocem, si considerauerimus regenerationis lanacrum, lotique in eo, vt efficiamur filii Dei, non amplius vocabimus patrem super terram, ed quod facti fuerimus filii Patri celestis, fratresque dicentes; *Vado ad Patrem meum & Patrem vestrum Deum meum & Deum vestrum*. Qiamobrem perspicuum est, quod propriissime & perfectissime dicente Iesu; *Ego Daemonium non habeo, sed ego honoro Patrem meum*, unusquisque nostrum, initator eius quoad fieri potest, & omnia potens in Christo leu cum corroboratur, dicturus etiam est; *Ego deponit non habeo, sed ebo honoro Patrem meum*. Ceterum quis inter mortuos versans, in sepulchro que habitans dicere poterit; *Ego demonium non habeo*? Vel quis quidpiam aliud honorans præter Deum verbūmque ipsius, ac præter id quod à verbo præcipitur cum sit necesse illi honorem tribuere, existimans dicturus est tanquam Iesu discipulus; *Sed honoro Patrem meum*? Cui dicto proximum est hoc: & vos ignorantia afficitis me.]

Confensus Ethnici, ac Hæretici, quoad rem propositam.

Pupigit profecto animum meum Ethnici hominis hac in parte sensus, quem tametsi inter SS. Patres adducere, non secus esse videtur quam anserem inter olores strepitem proponere, iuuanum nos omittentes; veritas adeo eximia, testator fiat, præfertum cum S. Chrysostomus, ceteroqui rerum Ethniciatum & externarum parvissimum, aliquoties tamen hunc adhibeat vel suffragatorem vel testem veritatum quas è sacrificiis propofuerat. Epictetus est quem dico, è quo Arianius lib. 1. cap. 3. philosophatus in hunc modum. [Si quis huic opinioni ex animo, atque ita ut ipsius præstantia postulatur, assentiretur, nimirum nos procreatos à Deo quodam insigni naturæ principatu, ac præterea Deum, Patrem esse Deorum atque hominum; haud dubie nihil humile aut abiecum de seipso cogitaturus esset. Quod si Cæsar te adoptaret, supercilium tuum nemo sanè ferret. Si ergo Dei te filium agnoscis, non te efferes? At istud nos non faci-

mus iam, propterea quod duo haec in oīo nostro confusa sunt & coagimentata; corpus feliciter, & ratio atque intelligentia, qui conuenit nobis cum Diis. Quare nonnulli, & maxima quidem pars, ad mortiferam illam atque infelicem generationem naturæ, propensiores sunt. Quidam verò & perpauci, seipso nihil scilicet ad diuinam & bestiam, adiungunt cognationem naturæ. Cum portò sit necesse quemlibet re qualibet sic vi, pro eo vt de ea senescit, pauci nimis illi qui se natu- prudenter videnti visis, de seipso nihil scilicet cogitant humile aut abiecum.] Quam hic philolophus in homine diuinam prolapsum agnoverit quānque ea tenuis & minuta sit, quippe finibus naturæ coēcita nemo non videt, & tamen quos animos inde concepi velit, quāmque idēco se offere hominē auctor sit, proposita eius verba docuerunt. Nobis qui verē cœlesti doctrina imbuti, quod pertingat nostri in Christo generis claritas edocēti sumus, quanta inde animi excelsitas debet existere?

866 Quando Ethnicium illum solo corpore seruum, in hanc scenam produxi, volo ex eodem, alterius quoque affectus quem proponem, in centium depremte, & docere, indignissimum esse si homo Christo Patre natus, cum propria sua dedecore, obiiciat se ad indigne. Quod enim illi ait de homine, *Loris semine abole, ad sublimia quæque ob illum orrum aspergat astricto*, hoc nos non mentito titulo, de Christiani ortu ex parte Christo, qui verū Deus est, dicere possumus, multo potiore iure, ac etiam debemus locus est apud Arianius, lib. 2. cap. 8. Dixerat de brutis animalibus esse Dei opera, veruntamen partialia, nec Dei particulas. Sublit autem de homine appellans ipsum; *Tu vero principale quodam es dictatum ex divinitate, habes cius aliquam partem in teipso*. Quare ignoras prospiciam tuam? Nescis unde venisti? Non meminiſſe vis, quando vesceris, qui exilis vescaris, & quem nutritas; & in cœtivis, & cum aliis versans, quando exercebis, quando dilupas, an nescis te nutritre Deum, exerceere Deum, circumferre Deum? Te ignoras ô miler? Centes me loqui de aucto quodam aut argenteo, quem extinfectus circumferas? In teipso, inquam, illum gestas, quem coinquiuas ab te non lenis. Impuris enim cogitationibus, fordistisque actionibus id facis. Quod si Dei effigies quodam adfaset, non in animum induceres tale quid agere. Deo autem ipso praesente in penitentibus, & inspiciente omnia, atque audiente, non poterit te ista cogitare & facere, proprie naturæ ignarus, & dignum cui Deus sit iratus?] Deum vocat ipsum omnem hominem qui à parte Deo satus est. Quam appellationem non respuit Scriptura ac Patres, ut nostram ex Deo in spiritu generationem, nostramque mysticam in Christo profapiam insinuent, quod superius est notatum. Itaque ead per bellum Epicteti expostulatio in Christianum, qui cum se genus Dei & Christi profiteatur, eam tamen gentilitiam nobilitatem, turbibus & indignis Christiano actionibus compaueat, ejurans Christum Patrem, vt anterius Patrem zabilium denuo habeat Patrem, vt luculentem philosophatum Origenes homi ultima in Isaiam, & hom. 6. in Ieremiam ad illud conseruit ad iniquitates patrum priorum.]

Ead emque

Eademque ratione extorqueri in Christianum potest, ea quam Epictetus inferius eodem capite subiicit, expensio eiusdem indignitatis ex consideratione statuacum numinis, quibus multo nobiliores, Dei imagines viuæ, sunt homines. [Si Phidias esset effigies, Minerua se licet aut Inpiter meminisset utique & tu ipius, atque etiam ictalporis. Ac si quem haberes sensum conareris nihil indignum facere tuo opifice, neque etiam teipso, nec indecorum habitu te inpectorum oculis offert. Nam nunc porrò Iupiter cum te fecerit, qui si ut curæ tibi esse non patratis, qualem te ostendas; & hoc in parte quantum interest inter opifices, itemque inter opera & effectus. Aut quodam est opificium artificis, quod simul ut factum sit, suas habeat facultates in semetipso, quas præstare possit hac efformatione? Nonne lapis est, aut æs, aut aurum, aut ebrium, adeoque Minerua Phidias, porrecta manu semel consitens, ac victoriæ tenuis, in perpetuum motu vacat? Sed opificia Dei, mobilia sunt & spirantia, ut viuis possunt, nec carent facultate æstimandi. Talis artificis cum sis opificium, quare te ipsum dedecora?]

Ethnico adiungo Hæreticum. Nota quippe ex Tertulliano est, Gentilium & Hæreticorum germanitas: nec est quod veter, ex utriusque hisce tribulis sicut legere. Pelagius ergo Epistola ad Demetriadem, nostram ex Deo per Christum generationem, potentissimum factum esse homini, ut peccatis seu quando redē statut si æstinetur suis momentis. [Non est (inquit) exhortatio vehementior, quam quia nos Scriptura diuina filios Dei vocat. Quis enim non erubescat & metuat tanto Patre agere aliquid indignum ut qui Dei dicitur filius, ipse efficiatur vitorum seruus.] Timenda vero consequens antecedentem scelestum pœna. Nam hoc quasi sacrilegium, & infame tam nobilis profanatio dehonestamentorum, vultor à tergo Christus sequetur, quod apud Ieremiā cap. 3, his verbis exprimitur. *Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuum tibi terram desiderabilem præclaram exercitum gentium: Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non possabis. Sed quomodo si contemnatur mulier amatorem suum, sic contemptus me dominus Israël, dicit Dominus. Vox in vobis audi: est, ploratus & ululatus filiorum Israël quoniam iniquum fecerunt viam suam, obliui sunt Domini Dei suis.]*

III.

Filiū degeneres, filiū Satanae.

857 Hoc de Christo Patre esse accipienda, docet Theodotionis translatio, quam Christum innuissé S. Hieronymus ibi obseruat, aiens ad hoc in ea significatiū haberi, pro *hereditatem præclaram*, ut est in vulgata *hereditatem inclitam fortitudinis robustissimi Genitum*. Quare Christus est: qui in tempore ingratissimæ soboli, iam non soboli, vultum & ploratum rependet, non securis ac Pater fidei Abraham, abieictum à Deo filium eius olim in mendicum Lazarum ferrea viscera ipse quoque abiecit, & iam Pater dici eius notuit. Id quod etiam Petrus Chrysologus ferm. 66. ipsi dixit cum Abrahamo colloquenti, in buecam, sin minus in mentem venisse, putat, cum dixit, *Non Pater, Abraham: Iungit enim*

Chrysologus, negationem cum voce *Pater*, ita ut sensus sit, disitem vocare Abramum *non patrem suum*, qui non Abraham, sed gehenna, id est Satana filius esset. Quod enim D. Augustinus in P̄al. 8.4. ad illud *Captiuitatem Iacob*, optimè tradidit, & latè prosequitur Origenes hom. 4. in Ezech. ad illud, *si fuerint isti tres Nōe Iob, & Daniel*. Eius filij in Scriptura nuncupamur, cuius facta amulamur & imitatione exprimimus, cōque esse Patres ad quos apponi dicimur, & quorum peccata in filiis puniri traduntur; quamvis alibi cum de filiis per naturalem generationem agitur, negetur Patrum peccata in filiis plecti, annotavit luculenter S. Hieron. & optimè Otogenes hom. 6. in Ezech. cum ait. [Quid futurum est misero mihi, si peccauerō? Quis mihi erit Pater? aut qua mihi erit mater? Tantæ talisque Hierusalem radix & generatio de terra Chananæorum; Pater eius Amorrhæus, & mater Cethea nuncupatur. Ego si peccauerō qui in Christo Iesu credo, & tanto me magistro tradi dī quis mihi futurus est Pater? Non utique Amorrhæus, sed nequior quidam pater. Quis est iste. *Quinque quā peccatum facit, ex Diabolo natus est.* Et iterum; *Vos ex Patre Diabolo estis.* Si igitur Hierusalem dicitur de radice & Nativitate terra Chananæ, quid dicitur ad nos? Inueniuntur & nobis patres, qui nos generant in peccatis. Ut enim si bonus fiero, & in optimo actu constitutos, dicit mihi Iesu: *Fili dimittuntur tibi peccata tua*, dicit mihi Paulus discipulus Iesu: *In Christo enim Iesu per Euangēlium, ego vos genui*: ita si factus fuero peccator, generans me in peccatis Diabolus, & allumus ibi eam vocem quā Pater Deus ad Salvatorem locutus est, dicit ad me; *Filius meus es tu, ego bodie genui te.* Et alij autem plures patres mei erunt ad quos iturus sum. Vnde quisque ad suos proficitur patres. Si quis est ad Abraham, dicitur ad eum; *Tu autem vade ad Patrem tuos cum pace, educans in senectute bona.* Si quis vero egreditur de sacculo, non cum pace sed cum peccatorum bello, & senectute non bona, innumeratus dierum malorum, utique dicitur ad eum, *Tu autem vade ad Patrem tuos cum bello, nutritus in senectute mala.* Docemur à Deo sub aliis nominibus, quid facere debeamus.]

Insigne locum S. Ambrosij ex calce Comentarij in P̄al. 4.8. ad illud, *Introibit usque in progenies patrum suorum* quo hac omnia per bellum confirmantur reptentio. [Qui est Pater impiorum, Dominus declarauit dicens, *Vos ex Patre Diabolo estis.* Sunt & illi Patres de quibus dicitur, *Relinque mortuos sepelire mortuos suos.* Ideo & Moabitæ usque in tertiam & quartam generationem, prohibiti sunt introire in Ecclesiam Domini, ut filii eorum propter peccata patrum suorum, introirent in eorum generationem, quorum facta imitabantur & mores. Vnde & scriptum est; *Filiū adulterorum in consummatione erunt.* Ergo qui non illum Patrem, qui in celo est sequitur, sed illum terrena colluione viventem, in progeniem terrenam Patris intat. Qualis enim terrenus, tales & terreni: ut sit eius vita terrena, requies nulla post mortem. *In aeternum non videbit lumen, quoniam temporale quæsivit.* Ille autem qui Christi fecutus est gloriam, qui desiderauit illud lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, inueniet & videbit lumen aeternum: quia cum Christus redemit à morte. Tunc ergo cogitabit secum,

KKK 3 quia

quia cum in honore esset intellexit; & id est erit similis iumentorum, qui similis debuit esse Angelorum, per Domini nostri Iesu Christi gratiam.]

868 Sed & S. Leo serm. 6. de Nativitate Domini cap. 3. & 4. cum inuenitus esset in rebelles Deo filios, subdit. [Non est iste animus filiorum Dei, nec talis sapientiam recipit adoptiva nobilitas. Genus electum & regium, regenerationis sue respondeat dignitati. Diligat quod diligit pater, & in nullo ab autore suo dissentiat, ne iterum dicat Dominus; *Filios genni & exaltavi, ipse autem sprevenerunt me Agnovit vos professorem suum, & aenam præsepe Domini sui: Israël autem me non cognovit, & populus meus me non intellexit.* Magnum est, dilectissimi, huius munera Sacramentum, & omnia dona excedit hoc donum, vt Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem. Per has enim appellationes sentitur & discitur, qui ad tantam altitudinem ascendant affectus. Nam si in progenie carnali & stirpe terrena, claris parentibus genitos, vita malæ conuersationis obseruent, & ipso maiorum suorum lumine loboles indigna confunditur, in quem exitum venient, qui propter amorem mundi à generatione Christi non meuant abdicari? Si autem ad humanam pertinet laudem, vt Patrum decus in prole resplendeat; quantum magis gloriosum est, ex Deo natos in autoris sui imaginem resplendere, & illum in se, qui illos generauit.]

Concluendo cum S. Ambroso serm. 44. de Tempore. [Si Deus, Pater vester es, diligenter utique me. His verbis aperiulimè demonstratur, quod mali & cupidi, nec Abraham, nec Dei filii sint. Nam cuius filii sint, sequentia manifestant. Ait enim: *Vos ex parte Diabolo es.* Ac si dicat: Cum patrem mutatis? nunc Abraham, nunc Deus? Ego vobis offendam patrem vestrum, Pater vester Diabolus est non creando, sed decipiendo. Fugite, fratres, talem patrem, fugite, sicut Propheta admonet. Ait enim: *Obliviscere populum, & dominum Patris tui.* Populum vocat utique peccata: dominum vero Patris, dicit mundum, in quo regnat Diabolus. Ille obliuiscitur populum suum, qui relinquit vitia sua; & ille obliuiscitur dominum Patris sui, qui mundi huius falsas divitias: contemnit, per quas eum Diabolus tenet captiuum. Patet quod Diabolus non diligit filios suos, sed odit, quia non amat nisi ut perdat: sicut amat gluto porcellum ut comedat.]

IV.

Charitas mutua erga omnes, ut fratres.

869 Charitas mutua quoniam per hoc conuenatur, quod Christum habeamus communem Patrem, idque intendere Deum, intelligi potest ex praedicta S. Augustini serm. 14. ex 40. nonis, & serm. 20. itenque S. Chrysostomi ratiocinatione hom. 34. in 1. ad Corinth. vbi considerat, quorum Deus voluerit genus humanum uniuersum, ex uno homine profluere. [Deus (inquit) ab initio innumerabilis est machinatus, vt eam nobis inficeret. Nam & nobis unum dedit caput, nempe Adamum. Cur enim nascimur omnes ex terra. Cur non perfecti, sicut ille civis & partus, &

filiorum educationes, & alium ex alio inter nos nasci, nos inter nos colligant. Propterea non que mulierem fecit è terra. Nam quoniam non sufficiisset ad nos incitandos ad concordiam, etiam eundem haberemus primum parentem, locis, nos à nobis inter nos exsitanamus alienos, magis hoc fieret. Propterea tanquam ab uno quodam capite, ligavit totum corpus humani generis.] Hæc ratiocinatio, non minus virgine quodam amorem inter nos conciliandum ex uitare Patris uniuersorum spirituum, quæ ex unitate Patris omnium corporum.

Inferunt sanè passim Patres, Christiani omnibus, ex eo quod unum & eundem habent Patrem Christum, communem esse fratrum nomen, siveque passim se appellasse prescos Christianos, nemo in veterum monumentis adeo hospes est, ut ignoret. [Nos quod inuidetis (ait Minutius sub finem Octauij,) fratres vocamus, ut natus Dei patentis homines, ut confortes fidem, & spei coheredes.] Apud Iustini in fine Apologiae 2. Athenagoram orat, pro Christians, & Tertullianum cap. 39. Apolog. Laetantum lib. 5. cap. 16. idem firmatur. Ex eoque vsu Lucifer Calarit. lib. 2. pro S. Athanasio, agens cum Constantio Imperatore. An erubescis (inquit) audire Athanasiū fratrem tuum? Si Christianum te profiteris, debes omnes Christians, fratres dicere; etiam quos videris sibi petentes.] Alla pleraque loca addens Elpencus Digressione 26. in 2. ad Timoth. Catechumeni tamen quod nondum Christo patre in baptismō protecti essent, nomen fratrum non fuisse tributum, nec eis nisi post baptismū licuisse compellere Deum Patris nomine, fundendo orationem Dominicam, confirmat Iustus Albpineus lib. 1. Observationum Sacratum c. 19.

Etsi vero aliqua difficultas quoad Hæreticos iam renatos. Cum enim non sint filii Dei, non videntur dicendi fratres nostri; Et tamen non nulli Patres, volunt eos fratres dic. Ita S. Augustinus plerique locis quæ signat Elpencus digressione 26. in 2. ad Timoth. quibus addit loca ex lib. 3. contra Parmen. cap. 4. & ex sem. 3. ex quadraginta nouis, vbi agit eum Donatistis qui nolebat fratres Catholicecum audire quos item eam ob causam egregie corripit S. Optatus initio lib. 1. contra Donatistas verbis illis. [Nolunt se dici fratres nostros. Tamen nos recedere à nomine Dei non possumus, quos hortatur Spiritus sanctus per Elaiam Prophetam dicens, *Vos quidem nomen Domini, audite nomen Domini: hi qui vos odio habent & execrantur, & nolunt se dici fratres nostros, vos tamen dicite eis, fratres nostri estis.* Sunt igitur sine dubio fratres, quanquam non boni. Quare nemo miretur, eos me appellare fratres, qui non possunt non esse fratres.] Rursum initio lib. 4. sic alloguntur Palmianum. [Si tu non vis esse frater, ego esse incipio impius, si de nomine illo tacero. Etsi enim fratres nostri, & nos vestri, Propheta dicens; *Nomine vos unus Deneceam & unus Pater genuit?* Non enim potestis non esse fratres, eum omnibus dictum sit, *Dy stis & filii altissimi omnes.* Et nos & vos sumus qui præcepit accepimus, in quo dictum est, *Ne vocetis vestrum quenquam patrem in terris, quia unus est Pater* vobis

Vester in calis, Saluator noster Christus, solus natus est filius Dei: Sed & nos & vos, filii uno modo facti sumus, sicut in Evangelio scriptum est. *Venit filius Dei: quoniam eum recuperunt, dedit eis potestatem, ut filii Dei fierent.* Nos & facti sumus & dicimus: vos & facti estis, & non dicimini, quia pacifici esse non vultis. Nec audire ipsum filium Dei dicentem. *Fallices pacifici, quia ipsi filii Dei vocabantur.* Christus veniens, Deum & hominem reuocauit in pacem, & fecit ambos unum: tollent medium sepe parietis. Vos nobisfem, id est, cum fratribus; pacem habere non vultis. Non enim potestis non esse fratres, quos iudicem Sacramentorum visceribus, una mater Ecclesia genuit: quos eodem modo adoptivis filios Deus Pater excepti. Vnde huius temporis praeficius Christus, quia futurum erat, ut a nobis hodie discordantes, talis dedit orandi mandata, ut vel in oratione unitas remaneat, ut preces iugement, quorum discrepature fuerant partes. Oramus pro vobis, quia volumus & vos pro nobis: & cum non vultis, aut dicat vnumquisque verstrum, *Pater natus, qui in calis es: & panem menum quotidianum da mihi hodie.* Et dimitte mihi peccata, quonodo & ego debitori meo. Igitur quae mandata sunt, mutari non possum. Videtis nos nos in totum ab inuicem esse separatos, dum & nos pro vobis oramus, volentes: & vos pro nobis oratis, & si volentes. Vides, frater Parmeniane, sancta gemina vincula inter vos & nos, in totum erumpi non posse.]

870 Hæc euidenter conficiunt, Hæreticos quoque esse fratres nostros generatione & Natiuitate, tametsi mali & discoli sint fratres. Qua ratione satis difficulat in contrarium motæ, & alii auæ totitatis Patram, negantur Hæreticos esse fratres nostros: nempe dignos esse nomine, aut quatenus sicut filii Satanae. Rem attigit S. Optatus priore loco, addit enim post verba citata, [Est quidam nobis & illis vna spirituallis natiuitas sed diversi sunt actus. Nam & Cham, qui patris sui risti impie nuditatem, frater innocentum fuit: & pro merito suo iugum seruitus incurrit, ut esset fratribus frater additus. Ergo hoc nomen fraternitatis, nec interueniente peccato deponitur.] Nyssenus quoque l. de Deitate Patris & Filii ac Spiritu sancti, agnoscit Hæreticos ex eodem nobiscum vtero Ecclesiæ editos esse, sed ait cum Psalte, errasse eos ab vtero. [Vterum, inquit, opinor eorum qui secundum Deum nascuntur, Ecclesiam dici. Hæc enim in vtero suo gestans eos qui ad perfectionem in ea perueniunt, in lucem per fidem prodicit. Sed peccatores quemadmodum factus abortiuib ab vtero abalienati sunt, & à vero atque germano ventre aberrauerunt. Non enim in materno sinu gremiò quo, video fidei desertores, & a Prophetam de his loqui qui per fraudem seducti erant, nempe à ventre illos aberrasse. *Erraverunt eo quod logunti sunt falsa.*]

Omnis igitur in Christo renati, sunt fratres nostri, ex eodem Patre Christo procreati, & in eodem lauaci vtero sati. Quare omnium fraternæ diligendorum, ex hoc Christi titulo nobis necessitas iniicitur. Etsique hic amor, stillicidium illius amoris quo in Christum communem patrem, omnes ferti tenemur, ut quæ sunt eadem vni tertio, sint eadem inter se. Non inficior tamen, præter hanc generalem omnium Christia-

norum fraternitatem, ipso nomine antiquo *Christianitas* expressam, (fraternia enim, idem pa- sim est in veterum scriptis, quod *Christianitas* vel *congregatio Christianorum*) inuenit esse aliud speciale inter Christianos fraternitatis genus, substitutum à Patribus & impio fraternitatis inuidæ modo, quod per humani cruxis passionem fiebat: usurpatumque à Barbaris & Orientalibus prodidit Lucianus Dialogo de amicitia; itemque Romanis in vnu fuisse, ex Catilina coniuratione notum est. Instituere ergo Christiani, ut qui peculiari ratione fratres esse vellet, sibi certam fidem ac benevolentiam spondere, simil ad facram Eucharistie mensam accederent, similque sacrum calicem haurirent & *Propositio* vocabant: Et sic inuenies amicitiam & fraternitatem *Διάθεσιν της*. Sic Vitalianus in Epist. ad Hormidam, dicitur *Insitiani frater*, non sanguine vi inconfutissime conscripti aliquis in S. Benedicti genealogia; sed hac quam dico, fraternitate ritu Christiano super sacram mensam inita, ut dixit Procopius in Historia Arcana pag. 30. Notans Iustinianum insignis perfidie, quod postmodum fidem tam formidandam (sic appellat,) non esset verius fallere, Vitalianus per sufficienciam admissam trucidato. Eandem ob causam Strategius arærii Praefectus Iustiniani frater dicitur, in historia de templo S. Sophiae. Theodoricum Gotthum, hac ipsa ratione dictum esse Iustiniani fratrem, expouit Theophilus præceptor Iustiniani. Hanc igitur specialem & nunc ferè obsoletam Christianorum fraternitatem, non abrogò cum omnes Christianos agnosco fratres; ad mutum amorem, ex necessitudine tam arcta, firmissimè obstricatos. Sed illam fraternitatem exponere contentus fui, quæ omnibus communis est Christianum nomen præferentibus.

CAPVT III.

Christus Magister.

871 **Q**ONSEQUENTER ad titulum *Patris* proximè expostum, quandoquidem ut præmissum initio capitis præcedentis, is quoque Pater dicitur qui est magister, ad Christi magisterium progeditur.

Christus fuit Magister, & quamdiu, ac quonodo, sive an etiam scripto.

Vindicat sibi Christus magistri titulum, differèt Ioan. 13, verbis illis, *vos vocatis me Magister & Domine, & ben' dicitis/sunt enim.* Et Matth. 23, *Ne vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus.* Id ipsum quoque Prophetæ sapienti prodiderant Isaia cap. 55. *Ecce testem populus dedit eum, ducent & præceptorem gentibus loc. 2. Filii Sion, exultate & latamini in Domino Deo vestro quia dedit vobis dolorem Iustitie.* 70. *habent, dedit vobis alimenta Iustitie.* Sed idem est sensus, quandoquidem doctrina est pabulum